

Göç Alan Toplumlarda Uluslararası Bakış Açısıyla Kültürel Çeşitlilik: Küreselleşme ve Küyerelleşme

Mehmet Fuat Levendoğlu¹, Hüseyin Gül², Güven Şeker³

Öz

Göç alan toplumlarda kültürel çeşitliliğin küreselleşme ve küyerelleşme süreçleri bağlamında nasıl şekillendiğini incelemektedir. Küreselleşme, ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimleri artırırken, yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesi ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Küyerelleşme kavramı, küresel ve yerel kültürlerin karşılıklı etkileşimini ifade ederek kültürel çeşitliliğin sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır. Çalışmada, UNESCO ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların kültürel çeşitliliği koruma ve geliştirme yönündeki politikaları ele alınmıştır. Ayrıca, kamu yönetimi ve Yeni Kamu Yönetimi (YKY) yaklaşımlarının kültürel çeşitlilikle ilişkisi tartışılmıştır. YKY'nin yönetim, katılımcılık ve şeffaflık ilkeleri, farklı kültürel grupların kamu hizmetlerine eşit erişimini desteklemektedir. Sonuç olarak, kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi, yalnızca kültürel zenginliği artırmakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal uyum ve demokratik meşruiyetin güçlendirilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Çeşitlilik, Küreselleşme, Küyerelleşme, Kamu Yönetimi, Yeni Kamu Yönetimi (YKY)

ABSTRACT IN ENGLISH

Cultural Diversity in Immigrant Societies from an International Perspective: Globalisation and Glocalisation

The work examines how cultural diversity in immigrant-receiving societies is shaped by the processes of globalization and glocalization. While globalization enhances economic, social, and cultural interactions, it simultaneously raises the need to preserve and promote local cultures. The concept of glocalization highlights the interplay between global and local dynamics, contributing to the sustainability of cultural diversity. The study analyzes the role of international organizations such as UNESCO and the European Union in protecting and fostering cultural diversity. Furthermore, it explores the relationship between cultural diversity and public administration, particularly within the framework of New Public Management (NPM). Principles of governance, participation, and transparency in NPM are emphasized as mechanisms to ensure equitable access to public services for diverse cultural groups. Ultimately, the

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Email: fuatlevendoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3401-7532

² Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Email: huseyngul@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7584-8354

³ Adjunct Professor, Carleton University, Norman Paterson School of International Affairs, Ottawa, Canada, Email: guvenseker@cunet.carleton.ca, ORCID: 0000-0003-4766-7921

article argues that safeguarding cultural diversity not only enriches societies but also strengthens social cohesion, democratic legitimacy, and institutional accountability in the context of global-local interactions.

Keywords: Cultural Diversity, Globalization, Glocalization, Public Administration, New Public Management (NPM)

Giriş

Kültürel çeşitlilik, küreselleşme ve küyerelleşme süreçleriyle birlikte giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Küreselleşme, dünya genelinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimlerin artmasına yol açarken, yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Küyerelleşme kavramı, küresel ve yerel kültürlerin bir arada var olabilmesi ve birbirini zenginleştirebilmesi için önemli bir yaklaşım sunmaktadır. Kültürel çeşitlilik, toplumların sosyal, ekonomik ve politik yapılarında derin etkiler yaratmakta ve bu etkiler, uluslararası kuruluşlar ve politikalar aracılığıyla şekillenmektedir.

Kültür, çok kültürlülük ve kültürel çeşitlilik kavramları, toplumların dinamik yapısını anlamak için kritik öneme sahiptir. D'Andrade (1984), kültürün doğasına ilişkin üç ana görüş belirlemiştir: kültürün bilgi olarak aktarımı, kavramsal yapılar aracılığıyla dünya görüşlerinin oluşumu ve sosyal kurumlar olarak kültür. Bu görüş, kültürel çeşitliliğin anlaşılmasında ve değerlendirilmesinde önemli bir temel sunmaktadır. Kültürel çeşitlilik, bir grupta temsil edilen farklı kültürel geçmişleri ifade eder ve bu çeşitlilik, sosyal ve kültürel sınıflandırmaların karmaşıklığını ve bu sınıflandırmaların etkileşimlerini içerir (Tchibozo, 2012).

Küreselleşme, kültürel değişime açıklık anlamına gelir ve diyalog için yeni fırsatlar yaratır. Ancak, aynı zamanda kültürel geleneklerin varlığını sürdürmesini de tehdit eder. Küyerelleşme, küresel kültürler ile yerel kültürler arasındaki ilişkiyi ifade eder ve kültürlerarası iletişimin bir ürünü olarak ortaya çıkar (Baraldi, 2006). Küyerelleşme, kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için önemli bir kavramdır. Bu süreçler, kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için uluslararası kuruluşlar ve politikalar aracılığıyla desteklenmektedir.

UNESCO'nun 2005 tarihli Kültürel Çeşitlilik Sözleşmesi, kültürel ifadelerin çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesini amaçlar. Bu sözleşme, kültürel çeşitliliği teşvik etmek için medya çeşitliliğini artırmayı hedefleyen önlemler alınmasını öngörür (UNESCO, 2005). Avrupa Birliği (AB), kültürel çeşitliliği teşvik eden politikalar geliştirmiştir. AB'nin kültürel stratejisi, kültürel çeşitlilik ve kültürlerarası diyalogu teşvik etmeyi amaçlar (Kandyla, 2015).

Çalışmada, kültürel çeşitliliğin uluslararası bakış açısıyla nasıl ele alındığı, küreselleşme ve küyerelleşme süreçleriyle nasıl şekillendiği incelenecektir. Ayrıca, uluslararası kuruluşların ve politikaların kültürel çeşitliliği koruma ve geliştirme konusundaki rolleri değerlendirilecektir. Kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi, sadece kültürel zenginliği artırmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal uyum ve barışın sağlanmasına da katkıda bulunur. Bu nedenle, küreselleşme ve küyerelleşme süreçlerinin kültürel çeşitlilik üzerindeki etkilerini anlamak, kamu yönetimi ve politikası alanında yeni yaklaşımlar geliştirmek için kritik öneme sahiptir.

Kültür, Çok kültürlülük ve Kültürel Çeşitlilik

D'Andrade (1984) kültürü tanımlamak yerine, kültürün doğasına ilişkin üç ana görüş belirlemiştir. Kültür bilgi olarak alındığında, kültürel mirasın aktarımı olarak sistematik olarak öğretilir. Bu anlamda kültür biriktirilebilir ve bir nesilden diğerine yayılabilir. İkincisi, kültür, insanların dünya görüşlerini oluşturmaları için kavramsal yapılardan oluşur. Bu doğal

ve sosyal çevre algısına dayanarak insanlar anlayabilecekleri, uyum sağlayabilecekleri, hayatta kalabilecekleri ve gelişebilecekleri fiziksel ve sosyal bir çevrede yaşayabilirler. Üçüncüsü, kültür, aile, ibadet alanı, hükümet ve iş firmaları gibi her tür sosyal kurum olarak görülebilir.

Geleneksel bir kodun bu tek kültürlü varyantına ek olarak, çok kültürlü varyantlar da vardır. Bu, klasik imparatorluklarda veya zayıf kontrol yapılarına sahip devlet federasyonlarında olduğu gibi, yönetimi oluşturan farklı etnik gruplar ve bölgeler arasındaki bağların gevşemesini gerektirir. Siyasi güç ve yönetim, büyük ölçüde ulus altı birimlerin yerel ve kültürel çeşitliliği ile şekillendirilir. Bununla birlikte, bir büyük ve bir dizi küçük gelenek arasında önemli bir fark vardır. Bu, yüksek derecede çeşitliliğe rağmen topluluk oluşturmaya mümkün kılmaktadır. Geleneksel otoritelere ve kültürel özelliklere çok değer verilirse, bu tür topluluk inşası çok kültürlü çoğulculuk ve grup hakları ilkelerini içerir. Böylece medeni, siyasi ve sosyal haklara bir “kültürel haklar külliyyatı” eklenir. Yine de ortak bir siyasi güç paylaşımı çerçevesi varsa, ortak fıkırlara yakın çok kültürlü bir ulusal topluluktan söz edebiliriz (Schlenker-Fischer, 2011:92).

Kültürel çeşitliliğin birçok tanımı vardır. Geert Hofstede’nin (2001) 40 ülkede yaptığı araştırma, zihniyet ve kültürel değerleri, bireyciliğe karşı toplulukçuluk, erkeklığe karşı kadınlık, güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma düzeyi gibi faktörler açısından ele alan bir tanım sunar. Araştırması, Kluckhohn’un (1951) genel kabul gören tanımının altını çizerek. Bu tanımda kültür, farklı bir insan grubunu oluşturan, kazanılmış ve aktarılmış paylaşılan anlam, duygu ve davranış modelidir (Mitchell, 2012:21).

Kültürel çeşitlilik, bir grupta temsil edilen farklı kültürel geçmişleri ifade eder. Kültür en çok paylaşılan varsayımlar, inançlar, mitler, değerler, ritüeller, kahramanlar ve semboller dizisi olarak tanımlanır. Bir insan grubunun düşünme, hissetme ve hareket etme biçimlerini ve özellikle de grup üyelerinin kendilerini çevreleyen dünyayı görme ve analiz etme biçimlerini belirgin şekilde şekillendirir. Bununla birlikte, kültürel çeşitlilik kavramında atıfta bulunulan kültürler, dikkate alınan sosyal grubun türüne bağlıdır. Alan yazında en çok üç ana grup türü analiz edilir: ülkeler, kuruluşlar ve okullar. Ülke düzeyinde, Geert Hofstede (2001) ulusal kültürlerin “güç mesafesi”, “belirsizlikten kaçınma”, “bireycilik”/“toplulukçuluk”, “erkeklik/kadınlık” ve “uzunluk” (vadeli/kısa vadeli oryantasyon gibi) boyutlar açısından nasıl karşılaştırılabileceğini göstermiştir. Hofstede’ye göre, örgüt kültürlerini karakterize eden boyutlar, zıt uluslar için olanlardan oldukça farklıdır. Sürece veya sonuçlara verilen öncelik; bireylere ilgi derecesi, özel hayatın tanınması, dış dünyaya açıklık, kontrol, dogmatizm, iş merkeziliği, otorite ve güvenlik ihtiyaçları olarak belirtilir.

Çeşitlilik kavramının karmaşıklığı, farklı boyutları arasındaki karmaşık etkileşimlerde de yatmaktadır. Bir boyut diğerini belirleyebilir. Örneğin, alınan eğitim muhakeme yöntemini, mesleği veya geliri etkileyebilir. Bununla birlikte, benzer gelir düzeyine sahip kişilerin farklı eğitim geçmişleri olabileceğinden, bu etki yalnızca kısmidir ve sistematik değildir. Dolayısıyla, bazı boyutlardaki benzerlik, aynı gruba ait olduğu anlamına gelmez. Ancak tersine, çeşitli boyutlardaki farklılıklar aynı gruba ait olmayı engellemez: insanlar milliyet, cinsiyet, yaş ve eğitim açısından farklı olabilir ve yine de aynı örgüt kültürünü paylaşabilir. Bu nedenle, sosyal ve kültürel sınıflandırma, her biri tüm boyutlardaki modalitelerin birleştirilmesiyle tanımlanacak olan, az ya da çok yakın ve örtüşen alt grupların dikkate alınmasını gerektirir. Bununla birlikte, alt gruplar arasındaki olası yakınlık aynı zamanda çeşitliliğin göreceli olduğunu ve bu nedenle nesnel olarak sağlanmasının potansiyel olarak zor olduğunu düşündürür. Ayrıca bireysel psikoloji de dikkate alınmalıdır. Bireysel bir bakış açısından, bir kişi birkaç alt gruba

ait olabilir. Sosyal kimlik karmaşıklığı teorisi, o kişinin nasıl düşündüğünü ve hareket ettiğini açıklar. Kişinin farklı bağlılıklarının farklılaşma ve bütünleşme derecesine bağlı olarak kapsayıcı (“kesişim”, “birleşme”) veya dışlayıcı (“baskınlık”, “bölümlere ayırma”) kalıpları izleyerek organize edilebilir. Sonuç olarak, üyeleri tamamlayıcı veya kapsamlı kapsayıcı kalıpları benimseyen küçük bir grupta çeşitlilik derecesi yüksek olabilir (Tchibozo, 2012:9).

Kültürel çeşitlilik, ırk, etnik köken, milliyet, din, cinsiyet ve sosyokültürel olarak farklı gruplara üyelikten kaynaklanan diğer farklılık boyutları gibi kimlikleri ifade eder yani diğer gruplardan farklı olan belirli normları, değerleri veya gelenekleri kolektif olarak paylaşırlar. Aynı kültürel kimlik grubunun üyeleri, her zaman olmasa da genellikle, dünyayı görme biçimlerini şekillendiren benzer geçmiş ve deneyimlere sahiptir. Kültürel kimlik grupları ayrıca, bazı grupların diğer gruplardan daha yüksek statüye ve kaynaklara daha fazla erişime sahip olması nedeniyle güç farklılıklarıyla ilişkilendirilme eğilimindedir. Bu geniş bir genelleme olmakla birlikte, batı ülkelerinde erkekler kadınlardan daha fazla güce sahip olma eğilimindedir veya beyazlar genellikle beyaz olmayan insanlardan daha fazla kaynağa sahiptir anlayışında olduğu gibi durumlar örnek verilebilir. Güç farklılıkları kimlik gruplarıyla kabaca bitişik olduğunda bu, grup kimliklerini daha belirgin hale getirerek gruplar arasındaki sınırları güçlendirebilir. Grup kimliği artık yalnızca kültürel benzerliğe değil, ortak bir statüye veya ortak çıkarlara dayalıdır (Foldy, 2004:531).

Bölgeler arasındaki eşitsizlikler gibi bölgesel sorunlar, etnik ve kültürel çeşitliliğin artan görünürlüğünden güçlü bir şekilde etkilenecek, yirmi birinci yüzyılda yeniden ilgi odağı haline gelmiştir. Bolivya, Kolombiya ve Ekvador gibi ülkelerde yerli halklar, özel idari düzenlemeler altında bölgesel özerklik olasılığı vererek anayasal tanınma kazandılar. Böylece, mevcut yerel kaynakların belirlenmesi ve belirli bir bölgedeki aktörler arasında stratejik ittifakların kolaylaştırılması için güçlü araçlar olarak, ulus altı siyasi ademi merkeziyetçilik kavramları yeniden moda olmuştur (Cossani, 2023:2308). Kültürel çeşitlilik, göç ve bazı azınlık topluluklarının yüksek doğum oranları ile yönlendirilmiştir. Birçok şehir ve kasaba, kendi ülkelerindeki bir toplulukla kolaylıkla karıştırılabilecek göçmen topluluklarını halihazırda barındırmaktadır (Borrego, 2012:338).

Çeşitliliğin ne olduğuna dair varsayımlar, bulguları ve politika önerilerini büyük ölçüde etkiler. Geniş anlamda çeşitlilik, insanlar veya gruplar arasındaki farklılıkları ifade eder. Bununla birlikte, farklılığı belirtmek için kullanılan özellikler veya niteliklerin anlamlı olması gerekir, yani bunların bir bireyin kimliğini ve yaşam biçimini etkilemesi muhtemeldir. Vertovec (2009), insanların kendilerini diğerlerinden farklı olarak tanımladıkları ilkeleri tanımlamak için “farklılaşma biçimleri” kavramını kullanır. Akademisyenler genellikle ya kültür ve/veya/etnisite gibi her şeyi kapsayan farklılaşma biçimlerine odaklanırlar. Ancak bunlar bazen çok geneldir veya cinsiyet, yaş, sınıf, gelir, eğitim geçmişi, göçmenlik durumu vb. gibi daha dar farklılaşma biçimlerini ele almayı tercih ederler. Çeşitlilik sosyal bir yapı olarak anlaşılmalıdır. Bu, insanları ayırt etmek için kullanılan belirli niteliklerin büyük ölçüde bağlama bağlı olduğu anlamına gelir. Bağlam önemliyse, çeşitlilik alan yazınının ortaya koyduğu büyük bir zorluk, bunun neredeyse tamamen Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile ilgili olmasıdır. Ancak, çeşitliliği uygun bağlamda anlamanın anahtarı olan belki de üç farklılıktan bahsetmek gerekir. İlk olarak, Wrench’in (2007) işaret ettiği gibi, ABD’deki etnik nüfusun büyüklüğü Avrupa ülkelerindekinin belki de beş katıdır (%5-%6’ya kıyasla %25). İkinci olarak, ABD’deki yasal bağlam, uzun süredir güçlü ayrımcılık karşıtı yasalar ve pozitif ayrımcılık beraberinde ihlaller için güçlü cezaların verilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği (AB)

ülkelerinde, AB'nin ayrımcılıkla mücadele direktiflerinin artan baskısına rağmen, yasal ortam ABD'dekinden önemli ölçüde daha zayıf olduğu bilinmektedir. Üçüncüsü, Avrupa bağlamının en önemli özelliği, göçmenler için eğitim ve işgücü piyasasına uyumunun 1990'ların sonuna kadar Avrupa çeşitlilik politikasının baskın özelliklerini temsil ettiği anlamına gelen ulus-devletlerin varlığıyla ilgilidir. Ulus-devletlerin bu bağlamı, ABD'nin göçmenleri özümsemede oynadığı tarihi rolle taban tabana zıttır (Neamtu, 2020:230).

Kültür, çok kültürlülük, çeşitlilik ve sonuçta kültürel çeşitlilik kavramları ele alınmış, çeşitlilik konusunda uluslararası alandaki gelişmeler, bu bağlamda aslında yeni kamu yönetimi ile ortaya çıkan işletme mantığının bu süreçle ilişkisi, küreselleşme ve küresel kültür ile yerel kültürün birlikteliği ile ortaya çıkan küyerelleşme kavramları ortaya konulacaktır.

Kamu Yönetimi ve Yeni Kamu Yönetimi

Kamu yönetimi, devletin ve kamu kurumlarının toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yürüttüğü faaliyetlerin planlanması, organize edilmesi, yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi sürecidir. Bu süreç, tarih boyunca çeşitli evrimler geçirmiş ve farklı yönetim modelleri benimsenmiştir. Kamu yönetiminin evrimi, toplumsal, ekonomik ve politik değişimlerle şekillenmiş ve bu değişimlere yanıt olarak yeni yönetim yaklaşımları geliştirilmiştir.

Geleneksel kamu yönetimi, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve bürokratik yönetim modeli olarak da bilinen bir yaklaşımdır. Bu model, Max Weber'in bürokrasi teorisi üzerine kurulmuştu, hiyerarşik yapı, kurallar ve prosedürler, uzmanlaşma ve görevlerin net bir şekilde tanımlanması gibi özelliklerle ifade edilir (Weber, 1947). Geleneksel kamu yönetimi, devletin merkezi otoritesini ve kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasını sağlamayı amaçlar. Ancak, bu model zamanla esneklik eksikliği, yavaş karar alma süreçleri ve vatandaş memnuniyetsizliği gibi eleştirilerle karşılaşmıştır (Denhardt & Denhardt, 2000).

Yönetişim, Yeni Kamu Yönetimi (YKY)'nin önemli bir bileşeni olarak kabul edilir. Kamu yönetiminde devletin yanı sıra sivil toplum, özel sektör ve diğer paydaşların da karar alma süreçlerine katılımını ifade eder. Bu yaklaşım, kamu politikalarının daha kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde oluşturulmasını sağlar (Rhodes, 1996). Yönetişim, karmaşık ve çok düzeyli yönetim yapılarının etkin bir şekilde yönetilmesini içerir ve yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki aktörler arasında iş birliği ve koordinasyonu teşvik eder (Kooiman, 2003).

Yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren, dijital teknolojilerin hızla gelişmesiyle birlikte kamu yönetiminde dijital dönüşüm süreci başlamıştır. Dijital kamu yönetimi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu hizmetlerinin sunumunda etkin bir şekilde kullanılmasını ifade eder (Mergel, 2016). E-devlet uygulamaları, dijital katılım platformları ve veri analitiği gibi araçlar, kamu yönetiminde verimliliği artırmak, vatandaş memnuniyetini sağlamak ve şeffaflığı artırmak amacıyla kullanılmaktadır (Dunleavy vd., 2006).

Kamu yönetimi, tarih boyunca toplumsal, ekonomik ve politik değişimlere yanıt olarak çeşitli evrimler geçirmiştir. Geleneksel kamu yönetimi, Yeni Kamu Yönetimi ve yönetişim gibi yaklaşımlar, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Dijital dönüşüm ise, kamu yönetiminde yeni fırsatlar ve zorluklar sunarak, kamu hizmetlerinin sunumunda yenilikçi çözümler geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Kamu yönetiminin evrimi, toplumun değişen ihtiyaçlarına yanıt vermek ve kamu hizmetlerinin kalitesini artırmak amacıyla sürekli olarak devam etmektedir.

YKY, 1980'lerin sonlarından itibaren kamu yönetimi alanında önemli bir paradigma değişikliği olarak ortaya çıkmıştır. Bu yeni yaklaşım, geleneksel bürokratik yönetim modellerinin yetersizliklerini ve sınırlamalarını aşmayı hedeflemiştir. YKY'nin başlangıcı, neoliberal politikaların ve piyasa odaklı reformların etkisiyle şekillenmiştir. Özellikle İngiltere ve ABD gibi ülkelerde, kamu sektöründe verimliliği artırmak, maliyetleri düşürmek ve hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla çeşitli reformlar uygulanmıştır (Agranoff & McGuire, 2001; Ansell & Gash, 2008). YKY, özel sektör yönetim tekniklerinin kamu sektörüne uygulanmasını savunur ve performans yönetimi, sonuç odaklılık, müşteri memnuniyeti ve rekabet gibi kavramları ön plana çıkarır (Hood, 1991). YKY, kamu hizmetlerinin sunumunda esneklik ve yenilikçiliği teşvik ederken, hesap verebilirlik ve şeffaflık gibi değerleri de vurgular (Osborne & Gaebler, 1992).

Bu reformlar, kamu sektöründe özel sektör yönetim tekniklerinin benimsenmesiyle karakterize edilir. Performans yönetimi, sonuç odaklılık, müşteri memnuniyeti ve rekabet gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Ayrıca, kamu hizmetlerinin sunumunda esneklik ve yenilikçilik teşvik edilmiştir.

Yeni Kamu Yönetimi, kamu hizmetleri sunan kurumların özerkliğini artırma eğiliminde olmuştur. Kamu sektöründeki reformun kendi kararlarını vermek için her türden daha fazla özerklik "güçlendirme" kolu olarak ifade edilebilir. Bu nedenle, 2000 sonrası kamu sektöründeki değişimin büyük bir kısmı, daha fazla yetki verme ve dolayısıyla yasama organları ve siyasi yürütme organları için uygulamayı kontrol etmeyi zorlaştırma eğiliminde olmuştur. Bu da vatandaşlar için politika sonuçlarının muhtemelen daha değişken olacağı anlamına gelir ve hesap verebilirlik ve hatta demokrasiyle ilgili önemli soruları gündeme getirir (Peters, 2021). Özellikle liderler ve yönetilenler arasında, kamu değeri ve hesap verebilirlik amaçları için çeşitli halk katılımı biçimlerini teşvik etmek hayati önem taşımaktadır. Kamu yöneticileri ve topluluk üyeleri arasındaki yan yana ilişkiler, kamu sektörü performansının genel derecelendirmesinde çok önemli olmaya devam etmekte ve etkili kamu hizmeti sunumuna yol açmaktadır. Bu, vatandaşları ve sivil toplumu devlet ve seçilmiş yetkililerle aynı sayfada olacak şekilde yükselten yeni kamu yönetiminin merkezinde yer alır. Halkın katılımı, vatandaşların ve kamu yöneticilerinin etkileşimi ve vatandaşların kamu politikası kararlarına, kamu hizmeti sunumuna ve kalite iyileştirme süreçlerine doğrudan katılımı anlamına gelecek şekilde kavramsallaştırılmıştır (Ayisi vd., 2021).

YKY ve Yönetişim

Yönetişim, YKY'nün önemli bir bileşeni olarak kabul edilir. Yönetişim, kamu yönetiminde devletin yanı sıra sivil toplum, özel sektör ve diğer paydaşların da karar alma süreçlerine katılımını ifade eder. Bu yaklaşım, kamu politikalarının daha kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde oluşturulmasını sağlar. Yönetişim, aynı zamanda, karmaşık ve çok düzeyli yönetim yapılarının etkin bir şekilde yönetilmesini de içerir. Bu bağlamda, yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki aktörler arasında iş birliği ve koordinasyon önem kazanır (Bryson vd., 2006; Teisman & Klijn, 2008). Yönetişim, kamu yönetiminde daha fazla hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlamak amacıyla, kamu politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında çeşitli paydaşların katılımını teşvik eder. Bu, kamu politikalarının daha kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde oluşturulmasını sağlar. Ayrıca, yönetişim, karmaşık ve çok düzeyli yönetim yapılarının etkin bir şekilde yönetilmesini de içerir. Bu bağlamda, yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki aktörler arasında iş birliği ve koordinasyon önem kazanır.

Kamu yönetimi alan yazınında, devletin özel ve sosyal sektörlerdeki aktörlerle iş birliği yoluyla kamu hizmeti yeniliğini kolaylaştırıp kolaylaştıramayacağı konusunda uzun süredir devam eden bir tartışma vardır (Tosun vd., 2016; Verma, 2016; Wolf, 2006). Önceki araştırmalar (Goldsmith & Eggers, 2005; Agostino & Arnaboldi, 2018), devletin hizmet ağlarına kaynak sağlayarak ağ performansını izleyebildiğini, ağlardaki kuruluşlar arasında güveni artırabildiğini ve kamu hesap verebilirliğini sağlayabildiğini bulmuştur. Birçok durumda, hizmet yeniliğini teşvik etmeye yönelik bir politika yetkisinin gücü ile bir devlet, kâr amacı gütmeyen kuruluşların yenilik yapma kapasitesini geliştirmeye ve hizmet yeniliğinin içerdiği riski paylaşmaya yardımcı olmak için kaynakları bu faaliyete yönlendirebilir. Kamu-özel iş birliği yoluyla devlet, daha iyi hizmet sunumu için farklı sektörlerdeki aktörlerin bilgi ve becerilerini harekete geçirebilir ve kamu hizmeti yeniliğine aracı olan ağ aktörleri arasında güven inşa edebilir (Lam & Li, 2020).

Kamu kurumlarının demokratikleştirilmesi, politika süreçlerinin yerel topluluklara ve gönüllü gruplara açılmasında merkezi bir rol oynamıştır. Yerleşik, liberal temsili veya katılımcı demokrasi nosyonlarının vatandaşları devletin kurumları ve süreçleri ile ilişkilendirmedeki başarısızlığını ifade eden “demokrasi açığı” kavramı, demokrasinin kalitesini ve canlılığını etkilemesinin yanı sıra hesap verebilirliğin azalmasına neden olur. Ayrıca, Carothers (2005), yoksulluğun, eşitsizliğin ve yolsuzluğun arttığı ve vatandaşların siyasi partilere ve kurumlara karşı giderek daha fazla şüpheli ve güvensiz hale geldiği bir bağlamda siyasi katılımın azaldığını belirtmektedir. Vatandaşlar ve devlet kurumları arasındaki bu artan uçurum, Skocpol’un (2003) “azalmış demokrasi” olarak adlandırdığı durumla sonuçlanır. Küresel olarak, politika yapıcılar, analistler ve araştırmacılar, devletin karar verme sürecinde, özellikle politika oluşturma süreçlerinde vatandaşlarla en iyi nasıl bağlantı kurulacağını keşfetmeye çalışırlar. Bununla birlikte, vatandaşların politika oluşturma sürecine katılımı şu anda seçkinlerin, organize sivil toplumun sivil toplum kuruluşları (STK’lar) olarak, iş dünyası ve muazzam kaynaklara erişimi olan diğer çıkar grupları aracılığıyla katılımına indirgenmiştir. Crenson ve Ginsberg (2002) buna “küçültülmüş demokrasi”, katılımcı süreçlerin elit güçler tarafından tekeli olarak ifade eder (akt. Ayisi vd., 2021).

Son 20 yılda, kamu sektöründeki iş birliği düzenlemelerine analitik olarak odaklanan yeni yönetim işi teorileri geliştirilmiştir. Bunlar, kamu politikası geliştirme ve sunmada hiyerarşik ve bürokratik idari sistemlere bir alternatif ve kamu politikası geliştirme için daha demokratik bir yolu olarak incelenmektedir. Bu teorik bakış açısına göre kamu yöneticileri, işleyen bir ağda örgütleri birbirine nasıl bağlayacaklarıyla ilgilendiklerinden, “sınır anahtarları” olarak hareket ederler. İşbirlikçi yönetim becerileri, işbirlikçi bir bağlam için benzersiz beceriler olarak kabul edilir. Paylaşılan anlam, anlayış, empati, çatışma çözümü, ağ oluşturma, yaratıcılık, yenilikçilik, güçlendirme ve güven inşa etmek için iletişim kurmayı içerir. Daha belirli olarak, birçok akademisyene göre, işbirlikçi bir ilişkinin başarısı güvenin varlığına bağlıdır, bu, bir iş birliğindeki bireysel katılımcıların davranışları hakkında olumlu bir beklenti anlamına gelir (Decastri & Buonocore, 2020).

“Düzenleyici devlet” kavramı son yıllarda kamu yönetimi ve düzenleme alanlarında dikkatleri üzerine çekmiştir. Devlet şimdi yeni bir rol üstlenmiştir. Eskiden piyasayı idare ediyor ve yönetiyordu, şimdi bunu sosyal ve ekonomik faaliyetleri etkilemek için düzenleyici kurumlar kurarak dolaylı olarak yapmaktadır. Düzenleyici devletlerin bu ortaya çıkışı, kamu politikasını iki şekilde etkiler. İlk olarak, kamu politikası ve yönetiminin hedeflerinde değişiklikler vardır. Önceden, amaç adaleti en üst düzeye çıkarmaktı. Bu maksimizasyon, yeniden dağıtım gibi

farklı yollarla sağlanmıştır. Şu anda amaç, en az kaynağı harcayarak bir hedefe ulaşmaktır. Anahtar, düzenleyici durumdaki araçların kullanımındaki değişikliklerle ilişkilidir. Artık yasal yollar tercih edilmektedir. Vergi teşviki ve devlete ait üretim gibi mali ve örgütsel araçlar daha az kullanılmaktadır. İkincisi, düzenleyici olarak hareket eden taraflar değişmiştir. Devletin rolü daha çok, özel öz düzenleyiciler tarafından yürütülen düzenlemeyi denetleyen bağımsız düzenleyici kurumlar oluşturmaktır. Bu kurumlar yasal kurallarla kurulur, kurulların bağımsızlığı onların siyasi güçlere karşı daha bağışık olmalarını sağlar (Chu & Pau, 2020).

Mevcut araştırmalar, vatandaşları kamu hizmetlerinin ortak üretimine dahil etmekle ilgili olan aşağıdan yukarıya inovasyonun, çoğunlukla sosyal sorunların yanı sıra hizmet kullanıcılarının ihtiyaçlarının etkili bir şekilde tanımlanması, vatandaşlar arasında güvenin geliştirilmesi ve vergi mükelleflerinin maliyetlerinin düşürülmesi yoluyla, sınırlı devlet finansmanının getirdiği sorunların üstesinden gelmeye yardımcı olduğunu ileri sürmüştür. Aşağıdan yukarıya sosyal inovasyonda vatandaşlar, devletlerle iş birliği içinde yeni hizmetlerin uygulanmasına, tasarlanmasına ve hatta başlatılmasına dahil olabilir. İnovasyon süreci sayesinde, hükümetler sadece politik olarak daha az güçlü olanların çıkarlarına düşük maliyetlerle hizmet etmekle kalmazlar, aynı zamanda vatandaşlara kamu hizmeti sunumunda aktif ve eşit ortaklar olarak davranırlar (Lam & Li, 2020). Görevlerin merkez ve çevre arasındaki dağılımı, kamu politikasının formüle edilmesi ve ayrıntılı müzakeresi, uygulanması, sonuçların kontrolü gibi idari sürecin çeşitli aşamalarını içerebilir. Bu şekilde, bir yanda siyasi yönelimli organlardan (parlamentolar, seçmeli meclisler, yönetim organları) ve diğer yanda yönetim ve yürütme örgütlerinden (birimler, halka açık şirketler, otorite, çevre büroları) oluşan bir idari sistem (yerel özerklik vb.) kurulur (Decastri & Buonocore, 2020).

Kamu yönetimi daha esnek, katılımcı ve kapsayıcı yaklaşımlar benimsemeyi hedefleyerek, kamu yöneticileri, kültürel çeşitliliği dikkate alarak, toplumun tüm kesimlerine eşit ve adil hizmet sunmayı amaçlamalıdır. Bu tür bir yaklaşım kamu yönetiminin meşruiyetini ve etkinliğini artırır.

YKY ve Kültürel Çeşitlilik

YKY ve yönetim kavramları, kültürel çeşitlilikle yakından ilişkilidir. Kültürel çeşitlilik, farklı etnik, dini, dilsel ve sosyal grupların bir arada yaşadığı toplumlarda, kamu politikalarının ve hizmetlerinin bu çeşitliliği dikkate alarak tasarlanmasını gerektirir. Kültürel çeşitlilik, kamu yönetiminde kapsayıcılığı ve eşitliği teşvik eder. Bu bağlamda, kamu yöneticilerinin kültürel farkındalık ve duyarlılık geliştirmesi önemlidir (Baracskey, 2021). Kültürel çeşitlilik, kamu hizmetlerinin sunumunda da önemli bir rol oynar. Farklı kültürel grupların ihtiyaçlarına uygun hizmetlerin sunulması, kamu hizmetlerinin etkinliğini artırır. Örneğin, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi alanlarda, kültürel çeşitliliği dikkate alan politikalar ve programlar geliştirilmelidir. Bu, kamu hizmetlerinin daha adil ve erişilebilir olmasını sağlar.

YKY ve yönetim, kültürel çeşitliliği yönetmek için çeşitli stratejiler benimser. Bu stratejiler arasında, kültürel eğitim ve farkındalık programları, katılımcı karar alma süreçleri ve kültürel olarak duyarlı hizmet sunumu yer alır. Ayrıca, kamu kurumlarında çeşitliliği teşvik eden politikalar ve uygulamalar geliştirilmelidir. Bu, kamu sektöründe çalışanların farklı kültürel geçmişlere sahip olmasını ve bu çeşitliliğin kurumsal kültüre yansıtılmasını sağlar (Agranoff & McGuire, 2001; Baracskey, 2021). Kültürel çeşitliliği yönetmek için benimsenen stratejiler ve bu stratejilerin kamu yönetiminde nasıl bir dönüşüm sağladığını ele almak önemlidir. Örneğin,

kamu yöneticileri, kültürel çeşitliliği dikkate alarak, toplumun tüm kesimlerine eşit ve adil hizmet sunmayı amaçlamalıdır. Bu, kamu yönetiminin meşruiyetini ve etkinliğini artırır.

Yönetişim, kamu yönetiminde devletin yanı sıra sivil toplum, özel sektör ve diğer paydaşların da karar alma süreçlerine katılımını ifade eder. Bu yaklaşım, kamu politikalarının daha kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde oluşturulmasını sağlar. Yönetişim, karmaşık ve çok düzeyli yönetim yapılarının etkin bir şekilde yönetilmesini içerir ve yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki aktörler arasında iş birliği ve koordinasyonu teşvik eder (Bryson vd., 2006; Teisman & Klijn, 2008). Kamu yönetimi alan yazınında, devletin özel ve sosyal sektörlerdeki aktörlerle iş birliği yoluyla kamu hizmeti yeniliğini kolaylaştırıp kolaylaştıramayacağı konusunda uzun süredir devam eden bir tartışma vardır. Önceki araştırmalar, devletin hizmet ağlarına kaynak sağlayarak ağ performansını izleyebildiğini, ağlardaki kuruluşlar arasında güveni artırabildiğini ve kamu hesap verebilirliğini sağlayabildiğini bulmuştur (Lam & Li, 2020).

Yeni Kamu Yönetimi ve yönetişim, kamu yönetiminde daha esnek, katılımcı ve kapsayıcı yaklaşımlar benimsemeyi hedefler. Kültürel çeşitlilik ise, bu yaklaşımların etkin bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynar. Kamu yöneticileri, kültürel çeşitliliği dikkate alarak, toplumun tüm kesimlerine eşit ve adil hizmet sunmayı amaçlamalıdır. Bu, kamu yönetiminin meşruiyetini ve etkinliğini artırır.

YKY ve Kamu Kurumlarında Kültürel Yeterlilik

YKY ve yönetişim kavramları, kamu kurumlarında kültürel yeterlilikle yakından ilişkilidir. Kamu yönetiminde çeşitliliğin karşılığı olarak yeterlilik kavramı ortaya çıkmaktadır. Kültürel yeterlilik, farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin ihtiyaçlarına uygun hizmet sunumunu sağlamak için kritik bir öneme sahiptir. Mitchell Rice (2007), Hispaniklerin ABD'ye akınının getirdiği demografik değişiklikleri tartışarak, bu değişikliklerin hizmet alanlar ve kamu kurumları arasındaki alışverişin farklı kültürel geçmişleri, maddi gerçekleri, inançları, uygulamaları, davranışları ve dil farklılıklarını içerebileceğini belirtmiştir. Rice, bu tür her karşılaşmada kamu sektörünün kültürel yetkinliği kullanarak performansını artırma şansı olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle, kamu kurumlarının demografik değişimlere rahatsızlıktan çok fırsat olarak bakması gerektiğini savunmuştur (Rice, 2017).

Bu bağlamda, siyasi liderlerin halkın göçe ve kültürel çeşitliliğe nasıl tepki vereceği konusunda güçlü bir etkiye sahip olduğu unutulmamalıdır. Pek çok ülke, kültürel çeşitlilik ve etnik azınlık politikalarıyla ilgili sorular ve konularla boğuşmaktadır. Bu konular neredeyse tüm Batı toplumlarında çok tartışılmakta ve sadece aşırı sağcı politikacılar değil, ana akım siyasi liderler de etkili olabilmektedir. Politikacılar, çeşitlilik ve göçle ilgili konuların, sorunların ve çözümlerin tanımlanmasında kritik bir rol oynarlar ve bu nedenle insanların görüşlerini şekillendirmeleri beklenir. Sosyal kimlik bakış açısına göre, bireyler öncelikle kendi gruplarına ait olanlardan etkilenirler. Araştırmalar, insanların grup içi üyelerle hemfikir olma ve anlaşma arama eğiliminde olduklarını ve bu üyelere güvenme, kabul etme ve takip etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Verkuyten, 2013). Bu sosyal dinamikler, Gellner'in birleşik ulusal kültür anlayışıyla da ilişkilidir. Gellner'in birleşik ulusal kültür anlayışı, bir devlet içindeki kültürel farklılığı engellemez, ancak kamusal alanda siyasi ve/veya ekonomik açıdan önemli olan kültürel farklılığı engeller. John Rex, birleşik "yüksek" ulusal kültür ve "Batılı" ulusal kimlik modelinin ikiz kavramlarından yararlanarak, ulusal düzeyde siyasi ve kültürel birlik kavramıyla çelişmeyen çok kültürlülük modeli öne sürmektedir. Bu model, bireysel hakların eşitliğine ilişkin liberal ilkeye dayanmaktadır ve bu nedenle, etnik veya kültürel

farklılıkların farklılaştırılmış bir sosyal, ekonomik, medeni ve siyasi haklar yapısıyla örtüştüğü “çoğul” bir modelden farklıdır (akt., Collinson, 2016). Bu teorik çerçeve, kamu kurumlarında kültürel yeterliliklerin geliştirilmesi için de bir temel oluşturur. Çeşitlilik içeren bir toplumda sosyal eşitlik ihtiyacı, tartışmalar için katalizör olmuştur ve daha sonra kamu kurumlarında kültürel yeterlilikler geliştirmeye yönelik girişimler olmuştur. Gelişen akademik kamu yönetimi alanında, bu alandaki ilk tartışmalar, Kamu Yönetimi İncelemesi’nin editörü Dwight Waldo tarafından düzenlenen bir konferansta yapılmıştır. Konferans 1968’de Syracuse Üniversitesi’nde düzenlenmiş ve amacı, kamu yönetimi ile ilgili olanı ve sosyal değişim ve bilincin getirdiği değişiklikleri karşılamak için alanın nasıl değişmesi gerektiğini belirlemek olmuştur (Mitchell, 2012). Bu değişim ihtiyacı, siyasi liderlerin göç konusunu nasıl kullandıklarıyla da ilgilidir. Birleşik Krallık’ta AntiNazi League ve Fransa’da SOS Racisme gibi hareketlerin gücünün gösterdiği gibi, Avrupa toplumlarının Avrupa liberal geleneklerinde derin kökleri olan güçlü ırkçılık karşıtı dürtülere sahip olduğu unutulmamalıdır. Bu dürtü, milliyetçi, yabancı düşmanı ve dışlayıcı eğilimlerle sürekli bir gerilim içindedir ve bu nedenle siyasi liderler, politikaları ve siyasi açıklamalarıyla ilettikleri mesajlar sayesinde toplum ilişkilerini etkilemede merkezdeki rolünü oynarlar. Göçmen meselesi her zaman siyasi avantaj için kolayca manipüle edilen bir konu olmuştur. Politikacılar, açıkça veya dolaylı olarak, yabancı düşmanı ve dışlayıcı eğilimlerden yararlanarak insanların korkuları ve güvensizlikleri üzerinde oynamakta daha acil avantajlar bulma eğilimindedirler (Collinson, 2016). Bu bağlamda, kamu yönetiminde kültürel çeşitlilik ve yeterlilik kavramları daha da önem kazanmaktadır. Çeşitlilik kavramı artık kültürel çeşitliliği veya farklı kültürel özelliklere sahip farklı kültürleri içermektedir. Kültürel çeşitlilik önemli bir kavram haline gelmiştir. Konuları biraz kafa karıştırıcı hale getirmek için, temsili bir bürokrasiyi tanımlarken çeşitlilik terimi hala kullanılmaktadır. Örneğin, çeşitli organizasyon, bir organizasyon içindeki çeşitli çalışan kategorilerinin orantılı temsiliyi tanımlamak için hala kullanılan bir terimdir. Sağlık hizmetlerinin göçmen ve azınlık topluluklarına kültürel olarak yetkin bir şekilde sunulmasına ilişkin araştırma, kamu yönetiminde kültürel yeterlilik kavramına dahil edilmiştir. Örgütsel bağlamda kültürel yeterlilik, etkili bir organizasyon oluşturmak için farklı çalışan kültürel özelliklerini yönetme yeteneğidir (Borrego, 2012; Balta, 2025). Bu noktada, Brach ve Fraser (2000), kültürel yeterliliği, kültürel çeşitliliği ele almak için uygun uygulamaları ve politikaları birleştirmenin örgütsel bağlamında görür. Dernekler, üniversite merkezleri ve vakıflar da kültürel yeterliliğin tanımlanmasında büyük rol oynamaktadır. Kanada Kültür Enstitüsü, kurumsal bağlamda kültürel yeterliliği, kuruluşların kültürel olarak farklı nüfuslarla çalışmasına izin veren davranışlar, tutumlar ve politikalar olarak tanımlar. Belirli olarak, bu enstitü kültürel yetkinliği, organizasyonun veya birimin çeşitli ırk, etnik, din ve dil gruplarında etkili bir şekilde çalışmasını sağlayan bir dizi uyumlu davranış, tutum ve politika olarak tanımlar (Borrego, 2012). Taylor (1994:155), kültürlerarası yeterliliği, katılımcıların ev sahibi bir kültürde yaşamının taleplerini etkili bir şekilde karşılamalarına olanak tanıyan, kapsayıcı ve bütünleştirici bir dünya görüşüne dayalı uyum sağlama kapasitesi olarak görmektedir. Chang (2007:209) de aynı şekilde kültürel yeterliliği bütünleştirici olarak görmektedir, ayrıca dönüştürücü olduğuna ve içsel keşif ve dış ayarlama deneyimiyle elde edildiğine inanır. Chang’ın uluslararası insani yardım çalışanları ile ilgili çalışmasında, onların kültürel yeterlilik deneyimlerini; çevresel seviye (karşılaşın ve tanıyın), bilişsel seviye (aşına olun ve uyum sağlayın) ve düşünme düzeyi (dönüştür ve aydınlat) olarak üç seviyeye ayrılmıştır (Borrego, 2012).

Kamu kurumlarında kültürel yeterlilik, farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin ihtiyaçlarına uygun hizmet sunumunu sağlamak için kritik bir öneme sahiptir. Bu, kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun farklı kesimlerinin kamu kurumlarına olan güvenini de pekiştirir.

Uluslararası Kuruluşlar ve Kültürel Çeşitlilik

Çalışmanın bu bölümünde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ve Avrupa Birliği bağlamlarında konu ele alınacaktır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Kültürel Çeşitlilik

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), sözleşmeleri ve politikaları aracılığıyla kültürel çeşitliliği teşvik etmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu çabanın merkezinde, kültürel mal ve hizmetlerin sadece mallardan ziyade kimlik ve anlam araçları olarak önemini vurgulayan 2005 yılında Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi (Beukelaer & Pykkönen, 2015) yer almaktadır. UNESCO, kültürel çeşitliliği “insanlığın ortak mirası” olarak tanımlar ve bunun korunmasını etik bir zorunluluk olarak görür. 2001 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi değişikliği, kültürel çeşitliliği insan haklarıyla ayrılmaz bir şekilde ilişkilendirir ve barış için temel bir unsur olarak vurgular (Vega, 2002). Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi (2005) için devletlere politika geliştirme, kültürel endüstrileri destekleme ve uluslararası iş birliğini güçlendirme yükümlülükleri getirir (Pykkönen, 2012; Hanania, 2014; Burri, 2013; Beukelaer & Pykkönen, 2015). UNESCO, 1945 ‘teki kuruluşundan bu yana kültürel çeşitlilik kavramını miras söylemi ve girişimlerine entegre etmiştir. Kültürel Çeşitlilik Sözleşmesi, üye devletlere kültürel çeşitliliği desteklemek, kültürün ekonomik ve insani yönlerini dengelemek için yasal çerçeveler sağlar (Pykkönen, 2012). Bu yaklaşım üye artışında önemli bir artışa yol açmış ve 2012’ye kadar 125’ den fazla ülke sözleşmeyi onaylamıştır (Burri, 2013).

Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine ilişkin 2005 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Sözleşmesine (UNESCO Sözleşmesi) uygun olarak, kullanılan araçlar ve teknolojiler ne olursa olsun gruplar ve toplumların ifade bulduğu “Kültürel çeşitlilik”, kültürlerin çeşitli şekillerde ifade edildiği çeşitli yolları ifade eder (UNESCO, 2005, sözleşme Madde 4(2)). Bu sözleşmenin tarafları, özellikle “medyanın çeşitliliğini artırmayı amaçlayan önlemler alabilirler...” (Sözleşme madde 6(2)(h)). AB, UNESCO Sözleşmesini, bu belgenin kapsadığı alanlardaki yetkileri ile sınırlı olarak ve üye devletlerin bu amaca yönelik girişimlerine zarar vermeksizin onaylamıştır (Irion, & Valcke, 2015:75). UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi’nin güçlü bir şekilde belirttiği gibi, “giderek farklılaşan toplumlarımızda, çoğul, çeşitli ve dinamik kültürel kimliklere sahip insanlar ve gruplar arasında uyumlu etkileşimin yanı sıra birlikte yaşama istekliliğini sağlamak esastır” belirtmektedir. Kültürlerarası diyalogu “medeniyetler, kültürler ve halklar arasında, karşılıklı anlayış ve saygıya ve tüm kültürlerin eşit haysiyetine dayalı eşitlikçi bir alışveriş ve diyalog” olarak tanımlar. Halklar arasında sosyal uyum, uzlaşma ve uluslar arasında barış inşa etmek için temel ön koşuldur” (Yuen-Tsang vd., 2022:104).

Ulusların ticaret alanındaki rekabetleri ve çatışmalarına rağmen UNESCO Kültürel Çeşitlilik Sözleşmesi, Sözleşme’ye taraf olan devletler, Dünya Ticaret Örgütü’nün himayesi altındaki serbestleştirme çabalarına karşı koymaya çalıştıklarından, birçok anlamda bu çatışmayı yalnızca sürdürmektedir. Yine de UNESCO Sözleşmesinin birçok kusuruna rağmen, rolü hafife

alınmamalıdır. UNESCO Sözleşmesi, ticaret kurallarına etkili bir şekilde karşı koyma potansiyelinden çok, kültürel çeşitlilik kavramını (yurtiçinde ve uluslararası sahnede dikkate alınması gereken kapsayıcı bir politika hedefi olarak) güçlü bir şekilde teşvik ettiği için önemli bir araçtır. Uygulama çabaları ileride yasal yenilikler için biraz alan oluşturabileceği öngörülmekte ise de şu ana kadar yavaş ilerlemektedir (Burri, 2015:205).

UNESCO'nun kültürel çeşitlilik politikası hem geçmiş kültürlerin korunmasını hem de çağdaş kültürel endüstrilerin teşvikini kapsar. Ancak bu geniş kapsam, zaman zaman politika alanında belirsizlik ve çelişkilere yol açmaktadır (Park, 2022; Pyykkönen, 2012). Sözleşmelerin uygulanmasında finansman, siyasi irade ve küresel ticaret kurallarıyla uyum gibi yapısal zorluklar öne çıkar (Hanania, 2014; Graber, 2006).

UNESCO'nun çabaları, kültürel çeşitliliği uluslararası hukukta korunan bir değer haline getirmiştir. Ancak, ticaret, insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda kavramın içeriği ve işlevi konusunda hâlâ tartışmalar sürmektedir (Polymenopoulou, 2021; Hanania, 2014; Graber, 2006). Kültürel çeşitlilik, küreselleşme ve serbest ticaret karşısında kültürel hakların korunması için bir denge unsuru olarak görülmektedir (Graber, 2006; Burri, 2009).

UNESCO, kültürel çeşitliliğin korunması ve teşviki için güçlü normatif araçlar geliştirmiştir. Ancak uygulamada, finansman, siyasi irade ve küresel dinamiklerle uyum gibi önemli zorluklar devam etmektedir. Kültürel çeşitlilik hem insan hakları hem de sürdürülebilir kalkınma için vazgeçilmez bir değer olarak uluslararası gündemdeki yerini korumaktadır.

Avrupa Birliği, Kültür ve Kültürel Çeşitlilik

Kültür politik bir konu olarak, 2007'de ilk Avrupa kültürel stratejisi kabul edilene kadar oldukça marjinal bir AB politika alanı olarak kalmıştır. Küreselleşen bir dünyada kültür için Avrupa gündemi (Kültürel Gündem), AB kültür politikasını ileriye doğru yönlendirmesi gereken üç özel hedef belirlemiştir: tanıtım kültürel çeşitlilik ve kültürlerarası diyalog, kültürün yaratıcılık için bir katalizör olarak teşvik edilmesi ve birliğin uluslararası ilişkilerinde hayati bir unsur olarak kültürün teşvik edilmesi. Kültürel gündem, yaratıcılığı denkleme dahil ederek, kültür, yenilik ve büyüme, rekabetçilik ve sosyal uyum gibi daha geniş AB ekonomik kaygıları arasında söylemsel bir bağlantı sağlamaktadır. Bunu yaparken, kültürel ve yaratıcı sektörlerin veya endüstrilerin Avrupa'nın değişen ekonomik ortamına akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye yönelik AB 2020 stratejisinin uygulanmasına katkısı etrafında bir söylemin geliştirilmesinin temellerini atmıştır (Kandyla, 2015:49). AB yetkili organları tarafından kültür konusunda herhangi bir tutarlı politika ilkesini belirlemek, boşuna bir görev olarak nitelendirilerek dikkat çekici bir şekilde, kültür başlığının tanıtılması sonrası AB'nin açık bir kültürel politika benimsemesi 15 yıl sürmüştür. Ayrıca, AB'nin alanda ortaya çıkardığı popüler ve gençlik kültürünü de kapsayan geniş bir elitist yaklaşımdan uzak bir kültür anlayışını da ortaya koyduğu belirtilir (Smith, 2015:17).

Kültürel çeşitliliğe açıklık fikri birliği yeni üyelere açık hale getirmiştir. Kendi ilan ettiği "çeşitlilik içinde birlik" hedefini geliştirmek için AB, yine de birleşmiş olan üye devletlerinin kültürel çeşitliliğini temsil eden semboller kullanmaktadır. Bu, her bir üye devlet için bir yıldızın yer aldığı bayrak ve Avrupa'nın kültürel çeşitliliğinden bahseden birlik marşı bu durumu ortaya koyar. Birliğin geleneksel ama aynı zamanda evrensel bir girişim olarak temsil edilme yollarının keşfedilmesi umut vadeden bir araştırma alanı olacaktır (Schlenker-Fischer, 2011:94). Siyasi kararları AB düzeyinde meşrulaştırmak için en azından bir miktar (siyasi ve/veya sosyal) kimliğe sahip Avrupalı halklara ihtiyaç bulunmaktadır. Avrupa projesine

yalnızca kolektif bir kimlik demokratik meşruiyet, dayanışma ve sebat sağlayabilir. Bu fikirler, yeni üye devletlerin katılımıyla AB'nin kültürel çeşitliliği arttırmasında önem kazanma eğilimindedir (Fuchs vd., 2011:248).

Kültürel çeşitlilik alanı finansman akışları ve en iyi uygulamaların değiş tokuşu dışında herhangi bir yönde gelişme olmadan son on yılda durağan hale gelmiştir. Bu nedenle, AB kültür politikasının azınlık grupları üzerinde çok az bir etkisi olmuştur. Bunun yerine, son yıllarda AB'de diğer çeşitlilik alanlarının ortaya çıkışına tanık olunmuştur (Ahmed, 2015:186). Avrupa Birliği Antlaşması'nın (TEU) 2 ve 3(3) Maddeleri ve 11(2) ve 22. Maddeleri, AB Temel Haklar Şartı'nın (Şart), Avrupa Birliği Antlaşması Madde 6(1) ile bağlantılı olarak çoğulculuğun değeri ve kültürel ve dilsel çeşitliliğe saygı AB'nin kurucu ilkeleri olarak belirtilmektedir. Kültürel çeşitlilik aynı zamanda, AB eylemlerine rehberlik edecek, her bir üye devletin kültürel politikasını dikkate alacak, kesişen yatay bir politika konusu olarak kabul edilmektedir (bkz. Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma (TFEU): Madde 167) (Irion, & Valcke, 2015:75).

Avrupa Birliğine üye devletler, kuşkusuz, iç kültürel politikalarında kültürel çeşitliliği teşvik etmeyi ve uluslararası katılımcılığı desteklemeyi amaçlayan girişimleri desteklemektedirler. Ancak AB kültür politikasını, AB vatandaşları arasında anlayışı arttırmak için kültürel değişim ve çok taraflı uluslararası iş birliğine vurgu yaparak başka bir seviyeye taşımaktadır. Eski ve daha yeni AB üye devletleri arasında uygulamacılar arasında ağların teşvik edilmesi, kültürel uygulamacılar arasında dayanışma duygusunun geliştirilmesine ve uzmanlığın paylaşılmasına olanak tanımıştır. İlk kültür programı başlangıçta desteklediği projeler açısından oldukça muhafazakar olmuş ve bu projelerin çoğu azınlık konularıyla ilgilenmemiştir. İkinci programın orta dönem gözden geçirilmesi, desteklenen kuruluşların kültürel çeşitlilik ve kültürlerarası diyalog konularında esas olarak pasif bir şekilde, iş birliğine dayalı projelerin otomatik olarak bu hedeflere katkı sağlayacağını varsayarak hareket ettiğini göstermiştir (İki başlangıç programı, Avrupa'nın fiziksel ve entelektüel kültürel çeşitliliğini keşfeden son derece geniş bir yenilikçi projeler yelpazesini destekleyerek, mesleki tutum ve hedefler üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmuştur. Bunlar Avrupa'nın koyun yetiştiriciliği ve pastoral yaşam mirasından Art Nouveau mimarisine ve "cömertlik" ortak değerine kadar yelpazeyi kapsamaktadır) (Smith, 2015:18).

AB genel olarak, ekonomik modernleşme ve küreselleşme yollarını takip ederek, kamu politikası sorunlarını giderek daha karmaşık hale getirmektedir (Thomann, 2019:5). Bununla birlikte, çok kültürlülük kavramı, en azından Avrupa bağlamında çok muğlak kalmaktadır. Bir ideoloji, sosyal politika ve toplum yapısının bir özelliği olarak çok kültürlülük arasında ayrım yapılmalıdır. Halihazırda açık olduğu gibi, tutarlı bir sosyal politika olarak çokkültürlülüğün Batı Avrupa'da kat etmesi gereken uzun bir yol vardır. Sosyal yapının bir özelliği olarak Batı Avrupa, toplumda bir takım farklı kültürlerin mevcut olması anlamında kesinlikle çok kültürlüdür. Ancak bu anlamda kullanıldığında kültürel çeşitliliğin göstergesi dışında bir anlam ifade etmez. Bu çeşitliliğin toplumda nasıl yapılandırıldığına dair hiçbir şey söylememektedir. Aslında, bir ideoloji olarak bile, kavram açıklığa kavuşturulmayı gerektirir, çünkü dünyadaki çeşitli çoğul "çok kültürlü" ve "çok ırklı" toplum biçimlerine bakıldığında, "bu tür toplumların bize bir ideal olarak sunulmaktadır ve bu nedenle çağdaş koşullarda böyle bir idealden söz etmemiz çok özel bir anlamda olmalıdır (Collinson, 2016:173).

Jorgen Nielsen, "çokkültürlü" Avrupa'nın liberal miti olarak Avrupa toplumunun çokkültürlü doğasına çok fazla vurgu yapanların, Batı Avrupa'da merkezi bir ideolojik ve politik yapı olarak

ulusun önemini kabul etmekte başarısız olduklarını savunmuştur. Aslında, Avrupa'nın yeni çok kültürlü kimliğinden bahsetmenin, önceden var olan tek kültürlü bir toplum şeklindeki ortak Avrupa mitini onaylayarak, kültürel olarak sınırlanmış ulus idealini zımnen meşrulaştırdığını savunmaktadır. Onun gözünde, çok kültürlü Avrupa'nın toplumsal gerçekliği, göçmen kültürünün, egemen ulusal kültürün altında bir alt kültür haline geldiği bir gerçekliktir. Bu alt kültürle ancak çoğunluğun yaşamını etkilemedikleri sürece müsamaha gösterilen politik, ekonomik ve sosyal kontrol araçlarını da elinde bulunduran Avrupa yerel kültürünün taşıyıcıları olduğundan, gerekli bir uyarlamanın çoğunluktan ziyade azınlıklar tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğidir (Nielsen, 1995:150-153).

Göçmen azınlık uyumu ve iyi topluluk ilişkilerinin teşvik edilmesi, özellikle artan ekonomik ve sosyal güvensizlik döneminde, tüm Avrupa ülkeleri için karmaşık ve zor bir süreçtir. Maddi engeller dikkate değerdir ve zorluklar son derece çeşitlidir. Devletlerin kullanabileceği “hızlı düzeltmeler” her durumda tüm ülkeler ve yerel topluluklar için uygun olabilecek tek bir politika karışımı yoktur. Ancak bir bütün olarak Avrupa'ya uygulanabilir olarak görülebilecek bir hedef varsa o da nüfusun çoğunluğunu 2000'ler sonrası göçün getirdiği etnik ve kültürel çeşitlilikle uzlaştırma amacıdır. Göçmen ve etnik topluluklar ancak Avrupa toplumlarının çok kültürlü ve çok etnisiteli doğasının dışlayıcı eğilimlerin şimdiye kadar sahip olduğu kadar güçlü bir şekilde kabul görmesi durumunda kendilerini toplumun ayrılmaz ve değerli bir parçası olarak görecektir ve görüleceklerdir (Collinson, 2016:183).

AB Çeşitliliğin Tarihsel Siyasi ve Kültürel Kökeni

Jürgen Habermas ve takipçileri, vatandaşların bir tür anayasal vatanseverliğe bağlılığı sayesinde bu çeşitliliğin üstesinden gelinmesi gerektiği görüşünü savunurlar. Çoğu Avrupalı tarafından paylaşılan varsayılan ortak siyasi kültüre dayalı olarak, bu anayasal yurtseverlik, ortak siyasi bağlara yol açan bir tür “örtüşen mutabakat” işlevi görecektir ve böyle yaparak cumhuriyetçilik ile milliyetçilik arasındaki tarihsel bağı koparacak ve vatandaşların ulus, aile veya etnos gibi siyaset öncesi varlıklardan ve temel yasada yer alan temel ilkelere sadakati sağlanacaktır. Bu ayrışma süreci, farklı nüfuslar arasında dayanışma bağlarının yaratılmasına izin verir ve Avrupa uyumunu bağlamında gerekli görülür. Habermas'ın açıkladığı gibi: “Tarihsel nedenlerle, birçok ülkede çoğunluk kültürü, tüm yurttaşlar tarafından tanındığını iddia eden genel kültürle kaynaştırılırken, ... siyasi topluluk aynı toplum içinde eşit koşullarla etkileşime girecekse”, bu kaynaşma ortadan kaldırılmalıdır. Habermas'ın öne sürdüğü Verfassungsnationalismus'a yol açan müzakereci anlaşmalar biçiminin istenen bir başka etkisi de kural ve uygulamalar yoluyla meşrulaştırmadır. Aranılan fikir birliğine, dahil olan her bir tarafın kendi nedenlerinden dolayı ortak kararı kabul edebileceği bir pazarlık süreci yoluyla ulaşılması gerekir. Bu şekilde, Andrea Baumeister'in öne sürdüğü gibi, Habermas “meşru prosedürlerin kendilerinin rasyonel söyleme ve gerekçeli anlaşmaya bağlı olduğu” konusunda ısrar ederek “biçimsel, usule ilişkin meşruiyet ile maddi, rasyonel kabul edilebilirlik arasındaki boşluğu kapatır”. Bununla birlikte, Habermas'ın anayasal vatanseverliğinin AB'de mevcut olan kültürel çeşitlilik sorununu ne ölçüde başarıyla çözebileceğini gelecekte görülebilecektir. Model, siyasi uyum ile kültürel uyum arasında keskin bir ayrıma dayanmaktadır. O halde çokuluslu devletin rolü, belirli bir ayrıcalıklı kültürü veya kültürel yaşam biçimini empoze etmeden, tüm vatandaşları ortak siyasi kültürle bütünleştirmek ve sosyalleştirmekten ibarettir. Bununla birlikte, siyaset ve kültür arasındaki bu net ayrışma olasılığı aşırı hevesli görünebilir. Patchen Markell, farklı bir bağlamda, bir topluluğun siyasi kültürünün, “siyasi hayal gücümüzü yakalayan semboller, şarkılar, olaylar, tarihler ve insanlar; sivil toplumların kalıpları ve yapıları; siyasi analiz ve polemik söz dağarcığı;

“kişisel/kolektif bilinçte dolaşan” “doğal fanteziler” - tüm bunlar ve daha fazlası demoların seçmediği bir kültürel miras oluşturur”. Bu nedenle, en sivil temelli siyasi kültürler bile kültürel olarak işaretlenmiş sembollere, hikayelere dayanmaktadır, basit ve benzersiz bir şekilde rasyonel ilkeler üzerine kurulmaktan uzaktır. Sonuç olarak, herhangi bir ulusun siyasi kültürüne yerleşmiş olan, yeni üyelere karşı kaçınılmaz olarak ayrımcılık yapan ve tanınma taleplerini ve seslerini duyurma yeteneklerini engelleyen yol ve alışkanlıklardır. Habermas tarafından savunulan, yeterince kabul etmediği ve bunun AB gibi çeşitliliğe sahip bir siyasi toplulukta uygulanmasını biraz tehlikeli hale getiren anayasal yurtseverliğin özü: “Nihayetinde gerçekten paylaşılan bir siyasi kültür inşa etme olasılığına ilişkin” Habermas’ın iyimserliği kültürel çeşitliliğin ortak bir kolektif kimlik ve siyasi mutabakat fikri için ortaya koyduğu zorlukları hafife almaktadır. Belki de çözüm, Avrupa düzeyinde eksik olan dayanışma bağlarını inşa etmek için somut bir ulus inşası projesine girişmek gibi siyasi bir karar olabilir (ancak böyle bir çaba, Habermas’ın modeli ve siyasi ve kültürel bağları birbirinden ayırması anlamına gelebilecektir) (Ruchet, 2011:19).

Coğrafi ve zamansal olarak dağılmış girişimlerin Avrupa kimliğinin, kültürel çeşitliliğin ve kültürlerarası diyalogun oluşumu üzerindeki etkisi zor değerlendirilmektedir. Çünkü komisyon bu kavramları büyük ölçüde tanımlamamıştır. Bu durum farklı proje katılımcılarının faaliyetlerini gerçekleştirmeye yönelik oldukça fırsatçı bir yaklaşım benimsenmesine olanak tanımıştır. Sonuçta projelerde sadece azınlıklar ve topluluklar arasındaki gerilimler gibi “zor konularla” gerçekten ilgilenen az bir grup ortaya çıkmıştır. Proje süreçlerinde hedef kitleye ulaşma ve sürdürülebilirlik konu ve durumları sorunlu olarak belirlenmiştir. Yaratıcı Avrupa programı, bu sınırlamalarla başa çıkmayı amaçlamaktadır ve belirli göstergelere odaklanarak ayrıntılı yıllık raporlar hazırlanmasını gerektiren süreçler oluşturmuştur. Programın 18. maddesinde, bu raporlar, gayri safi yurt içi hasıla payı, çalışan sayısı, uluslararasılaşma, profesyonelleşme ve doğrudan ve dolaylı izleyici sayıları gibi ekonomik ve kalkınma faktörlerine vurgu yapmaktadır. Ancak, projelerin kültürel çeşitlilik üzerindeki etkisi, projelerin kalitesine veya kültürel değerine atıfta bulunulmaz, ne yazık ki bu da bir kez daha programın arkasında yatan endüstriyel öncelikleri vurgular (Smith, 2015:20). Her şeye rağmen projelerin kültürel çeşitlilik ile ilgili etkileri önemlidir.

Peter Kraus, AB’nin meşruiyeti için kültürel çeşitliliğin sorgulanması gereken boyutlarını değerlendirdiğinde, AB’nin önyargılı olarak tanınmasına ilişkin her iki sorunu da (belki aynı anda) çözmek için olası yolların çok umut verici, ampirik temelli ancak normatif olarak zengin bir analizi de belirli azınlıklar ve AB’de yetersiz meşruiyet, karşılıklı olarak güçlendiğini ortaya koymuştur. Kraus’a göre, Avrupa vatandaşlarının “iletişim kurma ve birlikte hareket etme konusunda maddi açıdan anlaşılır kolektif deneyimler” yaşama fırsatlarını çoğaltarak (Kraus 2006: 221), bu süreç potansiyel olarak ortak bir yukarıdan yürütülen kimlik olarak Avrupa yaratmanın eksikliklerini giderecektir (Ruchet, 2011:19).

AB’nin yasal çerçevesi son yıllarda gelişen din özgürlüğü konusunda kapsamlı bir politikası bulunmamaktadır. Dini inanç temelinde ayrımcılık yapılmaması Temel Haklar Şartı Madde 21(1) ile ve istihdam alanında 2000/78 sayılı AB direktifinde yasaklanmıştır. Din özgürlüğü hakkı Temel Haklar Şartı Madde 10 kapsamında korunmaktadır ve birlik, Temel Haklar Şartı madde 22 kapsamında dini çeşitliliğe saygı duyacaktır. Dini özgürlüğün korunması için, özellikle dini grupları etkileyebilecek iki ek yol daha vardır. Madde 13 AB’nin işleyişine ilişkin antlaşma, AB’nin dini çeşitliliğe saygı gösterme yükümlülüğüne açıkça atıfta bulunur. Maddede birliğin tarım, balıkçılık, ulaşım, iç pazar, araştırma ve teknolojik gelişme ve uzay politikalarını

formüle ederek uygularken, birlik ve üye devletler, hayvanlar duyarlı varlıklar oldukları için, refah gerekliliklerini tam olarak dikkate alacaklardır. Üye devletlerin özellikle dini törenler, kültürel gelenekler ve bölgesel mirasla ilgili yasal veya idari hükümlerine ve geleneklerine saygı gösterilirken hayvanların korunması gerektiği belirtilmektedir (Ahmed, 2015:187).

Kültürel çeşitliliğe saygı artık birliğin temel bir değeri haline gelmiştir ve resmen Temel Haklar Şartının 22. maddesi, AB anlaşmasının 3(3) maddesi ve AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın 167. maddesi ile, informal olarak da birliğin "çeşitlilik içinde birleştiği" sloganında yer almaktadır. Bununla birlikte, bu oldukça soyut kavramların pratikte ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturmak ve büyüyen Avrupa karşıtlığı döneminde içerideki gerginliklerle ilgilenmesi ve potansiyel olarak uzun vadeli politika sonuçlarıyla doğrudan ilgilenmek için daha fazla çalışma yapılması gerektiği açıktır. Kültürel çeşitliliği artırmak ve kültürel diyalogu teşvik etme hedefleri, aynı şekilde AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşmanın 167. maddesi altında geliştirilen AB'nin erken kültür programlarını da etkilemiştir. Ancak son dönemdeki Yaratıcı Avrupa programındaki belirgin ekonomik ve teknolojik vurgu, Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın 167. maddesinin, aslında AB için bir kültür politikası yerine Avrupa'nın kültürel ve yaratıcı sektörleri için bir endüstri politikası olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Temel Haklar Şartının 167. maddesi altında "destekleme" ve "tamamlayıcı" rol arasındaki fark, iddia edildiğine göre, şu anda daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır (Smith, 2015:22). AB bu tip tartışma ve yaklaşımlar ile devam eden bir süreçte kültürel çeşitlilik kavramını ele almaktadır.

AB Çok Kültürlülük Kavramı

Avrupa ülkeleri arasında çok kültürlülük konusuna yaklaşımda farklılıklar vardır. Fransa'da, bireysel vatandaşlığa vurgu yapan cumhuriyetçi ideal ve yeni gelenleri Fransızlaştırma ihtiyacı nedeniyle çok kültürlülüğe çok az yer bulunmaktadır. Tarihsel olarak, Büyük Britanya ve Hollanda gibi ülkeler kültürel çeşitliliğe karşı daha sempatik bir tavır almaktadırlar. Daha 1968'de İngiliz İçişleri Bakanı Roy Jenkins, "tekdüzeliğin düzleştirici bir süreci olarak değil, kültürel çeşitliliğin karşılıklı hoşgörü atmosferinde eşit fırsatla birleştiği" bir uyum modelini onayladığı ünlü bir konuşma yapmıştır. Bu yaklaşım ayrımcılığa karşı önlemlerle desteklenen ve ırksal eşitliğe vurgu yapan bir devlette "ırk ilişkileri" endüstrisinin gelişmesine yol açmaktadır. Çok kültürlülükteki en kapsamlı Avrupa politikalarından biri Hollanda'da bulunmaktadır. 1980'lerde göçmen işçilerin çoğunun kendi ülkelerine geri dönmeyeceğinin kabulü, "kişinin kendi kimliğini koruyarak bütünleşme" resmi politikasının kabul edilmesine yol açmıştır. Yeni gelenler, birey olarak değil etnik kökenlerine göre algılanıp değerlendiriliyordu. Hollanda'nın kültürel çoğulculuğu kurumsallaştırma geleneği, Hollandalı olmayanlara yerel oy hakkı verilmesi, kültürel faaliyetler için bir dizi sübvansiyon ve İslami okulların kamu finansmanı gibi göçmenlerin öncelendiği politikalara yer verilmiştir. 1980'lerden bu yana çok şey değişerek çok kültürlülük fikrinin yerini ortak vatandaşlık ve sosyal uyum politikası almıştır. Artık çoğu kişi kültürel asimilasyonun tek gerçekçi seçenek olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte, Hollanda hala azınlık gruplarının kültür ve dinlerine çeşitli şekillerde izin veren bir ülkedir. Çok kültürlülüğün söylemde ve daha az ölçüde eylemde geri çekilme, Hollanda ile sınırlı değildir. Çoğu Batı ülkesinde ve ayrıca siyaset teorisi düzeyinde meydana gelmiştir. Kanada ve Avustralya da dahil olmak üzere birçok ülkede, farklı bir toplum için başka bir modelin pratik gerekliliği tartışılmaktadır. Çok kültürlülüğün güçlü bir liberal eleştirisi geliştirilmiş ve siyaset felsefecilerinin çok kültürlülüğün ilkelerini ve varsayımlarını sorguladıkları bir döneme girilmiştir. Bu ilke ve varsayımların

birçoğu sosyo-psikolojik niteliktedir. Sonuçta çok kültürlülük, gruplar ve grup kimlikleri ile ilgilidir (Verkuyten, 2013:161).

Birleşik Krallık'ta "Bütünleşme" terimi kullanıldığında, asimilasyonun düzleştirici bir süreci olarak değil, karşılıklı hoşgörü atmosferinde kültürel çeşitliliğin eşlik ettiği fırsat eşitliği olarak tanımlanmıştır. Daha yakın zamanlarda İngiliz politikası, herkesin ulusun ekonomik, sosyal ve kamusal yaşamına özgürce ve tam olarak katılabilmesi ve aynı zamanda kendi dini ve kültürel kimliğini koruma özgürlüğüne sahip olabilmesi için toplumu şekillendirmeye yönelik olarak tanımlanmıştır. Azınlıkların barınma ve istihdam koşulları ile eğitiminin özel politika nesneleri olduğu yerlerde, bu genellikle yerel yönetim düzeyinde olmuştur. 1970'lerin ortalarına gelindiğinde, özellikle barınma ve istihdam alanlarında etnik azınlıklara karşı ayrımcılığın yaygın olduğu ve mevcut iki Irk İlişkileri Yasası temelinde etkin bir şekilde mücadele edilemeyeceği açıktı. 1976'da tüm kamusal yaşamda dolaylı ve doğrudan ayrımcılığı yasaklayan ve uygulanmasını sağlamaktan sorumlu kurum olarak Irk Eşitliği Komisyonu'nu (CRE) kuran (Irk İlişkileri Kurulu ve Topluluk İlişkileri Komisyonu'nun yerine) yeni bir Yasa Tasarısı kabul edildi. 1976 Irk İlişkileri Yasası ve Irk Eşitliği Komisyonu, etnik azınlıkların uyumunu teşvik etmeyi amaçlayan İngiliz politikasının bel kemiğini temsil etmiştir. Irk Eşitliği Komisyonu seleflerinden daha fazla soruşturma ve uygulama yetkisi verildi ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması, farklı ırk gruplarından kişiler arasında fırsat eşitliği ve iyi ilişkilerin geliştirilmesi için çalışmakla görevlendirildi. Bir miktar başarı elde etmesine rağmen, Irk Eşitliği Komisyonu birçok açıdan beklentileri karşılayamadı. 1984-1985'te yapılan bir araştırma, işverenlerin yüzde 30'undan fazlasının siyahi iş başvurusunda bulunanlara karşı doğrudan ayrımcılık yaptığını ortaya çıkarmıştır ve bu durum ırk temelinde yaygın, ciddi ve zaman içinde kalıcı bir ayrımcılık düzeyi olduğunu göstermiştir (Irk Eşitliği Komisyonu, 1985: paragraf 1.3). Azınlığın kültürel özerkliğine izin verilen göreceli alan nedeniyle ve bazı yerel makamlar, özellikle eğitim alanında, merkezi hükümetten daha aktif birçok kültürlü çizgiyi benimsediği için İngiliz politikası bazen çok kültürlü olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, İngiltere hiçbir zaman ulusal düzeyde açıkça çok kültürlü bir politika benimsemedi, ulusal hükümet, kültürel meselelere daha müdahalesiz bir yaklaşımı tercih etme eğiliminde olmuştur (Collinson, 2016:158).

Avrupa Birliği Şartı ve Kültürel Çeşitlilik

AB'nin kültürel çeşitliliğe olan bağlılığı, yasal araçları ve politikalarında merkezde bulunan bir tema olarak yer almaktadır (Bogdandy, 2007; Hanania, 2014). Bu bağlılık, siyasi birlik sağlarken kültürel birliği zorunlu kılmayan bir anayasal hukuk çerçevesinde kendini göstermektedir (Bogdandy, 2007). AB'nin 2005 UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nin uygulanmasını teşvik etme rolü, kültürel çeşitliliğe olan bağlılığını daha da vurgulamaktadır (Hanania, 2014). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın (CFR) 22. Maddesi, şartın diğer hükümlerini ve antlaşmaları tamamlayarak, birliğin kültürel ve dilsel çeşitliliğini güvence altına almayı amaçlamaktadır (Lock, 2019).

AB Antlaşması'nın 6(1) maddesi uyarınca, birlik şartta belirtilen hakları, özgürlükleri ve ilkeleri tanıır. AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma (TFEU) da şartın AB antlaşması ve AB'nin işleyişine ilişkin antlaşmasının "aynı yasal değere" sahip olduğunu belirtir. AB birincil hukuku, AB'nin kültürel çeşitliliğin korunmasında nasıl davranacağını belirlemek için rehberlik sağlayan çeşitli hükümler içerir. AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma Madde 167, AB'nin kültür politikası alanındaki genel odak noktasını ortaya koymaktadır. Kültür, AB politika oluşturmaının diğer alanları bağlamında dikkate alınması gereken normatif bir değerlendirme olarak antlaşmada

tanıtılmaktadır. Örneğin, yine aynı antlaşma madde 13, üye devletlerin özellikle dini faaliyetler, kültürel ve bölgesel mirasla ilgili geleneklerinin, hayvan refahı gerekliliklerine tam saygı gösterilmesini hedefleyerek dikkate alınmasını gerektirir. Madde 36'da ise sanatsal, tarihi veya arkeolojik değere sahip ulusal hazinelerin korunmasını, malların ithalat veya ihracatının yasaklanmasını veya kısıtlanmasını gerekçelendiren bir gerekçe olarak bahseder (Morijn, 2015).

Temel Haklar Şartı'nın hükümleri, AB'nin kültürel çeşitliliğe olan bağlılığını daha da pekiştirmektedir. Şart'ın 51-54. Maddeleri, şartın kapsamını ve diğer temel hak kaynakları ışığında nasıl yorumlanacağını belirlemektedir. Madde 51(1), Şart'ın AB kurumları, organ ve birimleri için her durumda bağlayıcı olduğunu, ancak "yalnızca birlik yasasını uygularken" üye devletler için bağlayıcı olduğunu belirtmektedir. Madde 52(1), şart tarafından tanınan hak ve özgürlüklerin kullanılmasına ilişkin sınırlamaların, bu hak ve özgürlüklerin özüne saygı gösterilmesi, kanunla sağlanması, birlik tarafından tanınan genel çıkar hedeflerini gerçekten karşılaması veya başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma ve orantılı olma ihtiyacı olduğunu belirtir. Madde 53, Şart'ın asgari bir koruma düzeyi sağladığını ve birliğin veya tüm üye devletlerin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarda belirtilen üye devletlerin anayasaları temel hakları kısıtlayıcı veya olumsuz yönde etkileyecek şekilde yorumlanmaması gerektiğini açıklığa kavuşturur (Morijn, 2015).

AB hukuku, çeşitliliğe saygı gösterilmesi ve çeşitliliğin teşvik edilmesi alanında mevcuttur ve bu alandaki gücünün yanında etkisi de artmaktadır. AB hukukunda çeşitliliğe destek, üye devletler arasındaki çeşitliliğin yanı sıra (daha az olsa da) üye devletler içindeki çeşitliliğin desteklenmesi şeklinde bulunur yani, ulusal çeşitliliğe ve ulus altı çeşitliliğe saygıyı içerir. İkincisi, azınlık haklarının korunması açısından önemlidir. AB hukukunda çeşitliliğe saygı gösterilmesi ve teşvik edilmesi, dilsel ve kültürel çeşitlilik alanında başlamıştır. 1981 gibi erken bir tarihte, Avrupa Parlamentosu, AB'deki dilsel ve kültürel azınlıkları desteklemek için önlemler alınması çağrısında bulunan kararlar yayınlamıştır. Bu, AB kurumsal düzeyinde azınlıkların korunmasına ilişkin tartışmaların başlangıcı olsa da eylem çağrısının uygulaması çok yavaş olmuştur. Ancak Avrupa Topluluğunu kuran 1993 Antlaşması ile Avrupa Parlamentosu'nun retoriği, şimdi AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşmanın 166 ve 167. Maddeleriyle durumu yasal hükümlere çevirmiştir. Sözleşmenin madde 166'sı, AB'nin üye devletlerin eğitim alanındaki eylemlerini kültürel ve dilsel farklılıklarına saygı göstererek desteklemesini ve tamamlamasını sağlar. Madde 167 ise AB'nin üye devletlerin kültürlerinin gelişmesine katkıda bulunmasını sağlar (Ahmed, 2015).

Avrupa Birliği'nin kültürel çeşitliliğe olan bağlılığı, yasal araçları ve politikalarında merkezi bir tema olarak yer almaktadır. Bu bağlılık, siyasi birlik sağlarken kültürel birliği zorunlu kılmayan bir anayasal hukuk çerçevesinde kendini göstermektedir. Avrupa Birliği'nin 2005 UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nin uygulanmasını teşvik etme rolü, kültürel çeşitliliğe olan bağlılığını daha da vurgulamaktadır.

Küreselleşme, Küyerelleşme ve Kültürel Çeşitlilik

Küreselleşme, dünya genelinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimlerin artmasına yol açan bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreç, farklı kültürlerin, ekonomilerin ve toplumların birbirleriyle daha fazla etkileşimde bulunmasına ve birbirlerine bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır (Robertson, 2014). Amiri vd., (2010), küreselleşmeyi bireyler ve kuruluşlar için zorluklar yaratan artan kültürel çeşitlilik olarak görmektedir. Thomas ve Inkson (2004), kültürel olarak farklı insanlarla etkileşimler ve ilişkiler içeren küresel ticarete sahip insanların

küreselleştğini belirtmektedir (Borrego, 2012). Küreselleşme, genellikle homojenleştirici bir güç olarak görülse de aynı zamanda yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesi için yeni fırsatlar da yaratmaktadır. Bu bağlamda, küyerelleşme kavramı, küresel ve yerel dinamiklerin bir arada var olabilmesi ve birbirini zenginleştirebilmesi için önemli bir yaklaşım sunmaktadır (Robertson, 2004). Küyerelleşme, küresel ve yerel unsurların karşılıklı etkileşimi ve uyum sürecini ifade eder. Bu kavram, küresel fenomenlerin yerel bağlamlara uyarlanması ve yerel kültürlerin küresel süreçlerle uyumlu hale getirilmesi anlamına gelir (Robertson, 2014). Küyerelleşme, küreselleşmenin homojenleştirici etkilerine karşı bir denge unsuru olarak ortaya çıkmakta ve yerel kültürlerin özgünlüğünü koruyarak küresel kültürel çeşitliliği artırmaktadır (Morawska, 2014). Chandler ve Munday (2020), küyerelleşmeyi, küreselleşme ve yerelleşmenin karşılıklı bağımlılık içinde olduğu ve küresel fenomenlerin yerel bağlamlarda anlam kazandığı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu süreç, “Küresel düşün, yerel hareket et” sloganıyla özetlenebilir ve küresel olayların yerel çevre üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olur. Ayrıca, küyerelleşme, reklamcılıkta küresel tekniklerin ve kaynakların yerel pazarlara uyarlanmasını ifade eder.

Kültürel çeşitlilik, bir toplumda temsil edilen farklı kültürel geçmişleri ve kimlikleri ifade eder. Bu çeşitlilik, sosyal ve kültürel sınıflandırmaların karmaşıklığını ve bu sınıflandırmaların etkileşimlerini içerir (Tchibozo, 2012). Kültürel çeşitlilik, toplumların sosyal, ekonomik ve politik yapılarında derin etkiler yaratmakta ve bu etkiler, uluslararası kuruluşlar ve politikalar aracılığıyla şekillenmektedir. Kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi, sadece kültürel zenginliği artırmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal uyum ve barışın sağlanmasına da katkıda bulunur. Kültürel bakış açısı, kültürel yenilik ile kültürel geleneklerin korunması arasındaki sorunlu bağlantıyı vurgular. Küreselleşme, kültürel değişime açıklık anlamına gelir ve diyalog için yeni fırsatlar yaratır, ancak aynı zamanda kültürel geleneklerin varlığını sürdürmesini de tehdit eder. Aksine, kültürel kirlenmeye kapalılık, kültürlerin çoğulluğunu sürdürmekte, ancak aralarında anlamlı bir diyalogu engellemektedir. Hem açıklık hem de kapalılık, çeşitliliğin değerini yaratır ama aynı zamanda çeşitliliğin kaynağını da tehdit eder. Küreselleşmenin hem destekçileri hem de şüpheçileri, Robertson’ın “küyerelleşme” olarak adlandırdığı küresel kültürler ile yerel kültürler arasındaki ilişkiye bakmaktadır. Küyerelleşme, daha önce küreselleşmemiş bir durumdan toplumsal bir evrimden türer. Bu, başta Avrupa ve ABD olmak üzere özellikle güçlü bir toplum iç meselesi değil, ayrılmış veya küreselleşmemiş toplumsal yapılardan başlayarak daha önce küreselleşmemiş toplumlar arasındaki bir çatışmanın sonucudur. Küyerelleşmenin temeli toplumlar arasındaki çatışmadır, yani küyerelleşme kültürlerarası bir anlama sahiptir ve iletişim yoluyla yaratılır. Başka bir deyişle küyerelleşme, kültürlerarası iletişimin bir ürünüdür (Baraldi, 2006).

Küreselleşme ve küyerelleşme arasındaki ilişki, kültürel, ekonomik ve politik boyutlarda incelenebilir. Küreselleşme, ekonomik faaliyetlerin ve sermaye akışlarının ulusal sınırları aşarak küresel bir nitelik kazanmasına yol açarken, küyerelleşme bu süreçlerin yerel düzeyde nasıl şekillendiğini ve yerel kültürlerle nasıl etkileşime girdiğini gösterir (Robertson, 2014). Örneğin, küresel markaların yerel pazarlara uyarlanması, küyerelleşmenin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte, küresel markalar yerel kültürel değerleri ve tüketici tercihlerini dikkate alarak ürün ve hizmetlerini uyumlaştırırlar (Soulard & Salazar, 2022). Küyerelleşme, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için önemli bir araçtır. Küreselleşme sürecinde, yerel kültürlerin küresel kültürel akımlar tarafından baskılanması ve yok olması riski bulunmaktadır. Ancak, küyerelleşme, yerel kültürlerin küresel süreçlere

uyumlaştırılarak korunmasını ve geliştirilmesini sağlar (Robertson, 2004). Bu bağlamda, küyerelleşme, kültürel çeşitliliğin sürdürülebilirliği için kritik bir öneme sahiptir. Kültürel çeşitlilik, bir grupta temsil edilen farklı kültürel geçmişleri ifade eder. Kültür, en çok paylaşılan varsayımlar, inançlar, mitler, değerler, ritüeller, kahramanlar ve semboller dizisi olarak tanımlanır. Bir insan grubunun düşünme, hissetme ve hareket etme biçimlerini özellikle de grup üyelerinin kendilerini çevreleyen dünyayı görme ve analiz etme biçimlerini belirgin şekilde şekillendirir. Kültürel çeşitlilik, sosyal ve kültürel sınıflandırmaların karmaşıklığını bunun yanında bu sınıflandırmaların etkileşimlerini içerir (Tchibozo, 2012). Başkalarının değerlerini inkâr etme veya küçümseme eğiliminde olan etnosentrik merceğin aksine, küreselleşen dünyanın çok kültürlü gerçeklerini tam olarak tanır. Kültürel farklılıkları meşrulaştırır ve farklı kültürlerden insanlara gereken saygıyı gösterir. Kültürel çeşitliliği takdir etmek, küreselleşen toplumun temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. Küreselleşen dünya, çeşitlilik içinde birlik ile ifade edilir. Her kültürün kendi güçlü ve zayıf yönleri olduğu için, birbirimizden öğrenmek, ufukumuzu genişletmek, karşılıklı aydınlanma ve ortak büyüme sağlamak için kültürel farklılıkları takdir ederek farklı görüşlere sahip insanlarla diyalog kurmalıyız. Küresel bakış açısı, dünya çapındaki çeşitli değerleri bütünleştirerek yerel vizyonu aşmaktadır. Bir kültüre diğerine göre ayrıcalık tanımaz, aksine kültürlerle küresel topluluğun bütünlüyci parçaları olarak eşit davranır. Bu bakış açısında, dünyanın farklı kültürleri birbirine bağlı ve bağımlıdır ayrıca etkileşim halindedir, bunların tümü ortak insanlığımızın hayatta kalması ve gelişmesi için gereklidir (Dai & Weng, 2016). İnsanlar kendi yerel kimliklerini yabancı kimliklerle melezleştirip/karıştırarak farklı kimlikler yaratarak veya bireysel hareketliliği tercih edip yerel kimlikleri terk edebildikçe kültürlerarası iletişim, sosyal konumlandırma/kimliklendirme anlamlı bir şekilde dönüşebilir. “Diğer” sosyal gruba (burada kültürü kastedilmiyor) asimile ederek geride kalabilir veya alternatif olarak, bazı göçmenler yerel milliyetçi duygularını radikalleştirme eğiliminde olabilir ve son olarak bazıları, daha küreselci kimlik yöneliminin oluşumuna izin verecek daha insancıl değerler keşfedebilir. Doğası gereği tarihsel ve geri döndürülemez olan bireysel gelişim düzeyinde, geçmiş deneyimler insan yaşamının bir parçasını oluşturur. İnsanlar uzun süre yurt dışında yaşadıklarından, kendi yerel kültürel alanlarında yaşama ve katılım deneyimleri, istese bile asla silinmez ve içsel düşünme/müzakereler sırasında bir referans noktası rolü oynar. Yerli kültür veya genel halk, yaşamları boyunca benliğin içindeki dış sesler olarak temsil edilmeye devam eder (Gamsakhurdia, 2022). Küreselleşme, küyerelleşme ve kültürel çeşitlilik, birbirleriyle iç içe geçmiş ve karşılıklı etkileşim halinde olan kavramlardır. Küreselleşme, dünya genelinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimleri artırırken, küyerelleşme bu etkileşimlerin yerel düzeyde nasıl şekillendiğini ve yerel kültürlerin küresel süreçlere nasıl uyumlaştırıldığını gösterir. Kültürel çeşitlilik ise, bu süreçlerin sonucunda ortaya çıkan ve korunması gereken zenginliktir. Bu üç kavram, kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için önemli fırsatlar sunmakta kamu yönetimi ve politikası alanında yeni yaklaşımlar geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, küreselleşme ve küyerelleşme süreçlerinin yerel üzerinde etkileri kabul edilen uluslararası kuruluşları da içine alacak şekilde kamu yönetiminde kültürel çeşitlilik üzerindeki etkilerini incelemiştir. Küreselleşme, dünya genelinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimlerin artmasına yol açarak, farklı kültürlerin, ekonomilerin ve toplumların birbirleriyle daha fazla etkileşimde bulunmasına ve birbirlerine bağımlı hale gelmesine neden olmuştur. Bu

süreç, kültürel çeşitliliği hem tehdit eden hem de zenginleştiren dinamikleri ortaya çıkartmıştır. Küyerelleşme ise, küresel ve yerel dinamiklerin bir arada var olabilmesi birbirini zenginleştirebilmesi için önemli bir yaklaşım sunarak, yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesi için yeni fırsatlar yaratmaktadır.

Kamu yönetimi, küreselleşme ve küyerelleşme süreçlerinin etkili bir şekilde yönetilmesi, kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Küreselleşmenin homojenleştirici etkilerine karşı, küyerelleşme yerel kültürlerin özgünlüğünü koruyarak küresel kültürel çeşitliliği artırmaktadır. Kamu politikalarının ve yönetim stratejilerinin özellikle uluslararası gelişmeler doğrultusunda, küresel ve yerel dinamikleri dikkate alarak, kültürel çeşitliliği teşvik eden ve koruyan bir yaklaşımla geliştirilmesi gerekmektedir.

Delanty (2009), post modern dünyada iletişimin “kesinlik işaretlerinin kaybı” nedeniyle daha önemli hale geldiğine işaret eder. Delanty, kültürlerarası iletişimin artık her zamankinden daha önemli olduğunu ekler ve bu tür bir iletişimin siyasi eylemle daha ileri demokratik amaç ve hedeflere bağlanması gerektiğini öne sürer. Dolayısı ile kültürel çeşitliliğin kamu yönetiminde ele alınışı, demokratik süreçlerin ve sosyal uyumun sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Kültürel ve ekonomik korkuların yanı sıra ulusal kimlikler, çeşitli ulusal bağlamlarda farklı şekilde yorumlanır ve inşa edilir. McLaren (2002), Avrupa Birliği’ne yönelik antipatiyi sadece maliyet/fayda hesaplamaları veya bilişsel seferberlik ile değil, aynı zamanda diğer kültürlerle yönelik korku veya düşmanlık ile ilişkilendirir. Avrupa’nın muazzam kültürel çeşitliliği, güvensizliğin ana kaynağı olabilir. Farklılıklarla nasıl başa çıkılacağı, Avrupa bütünleşmesinin merkezinde yer alır ve her üye devletin bu konuda kendi yaklaşımı ve deneyimi vardır. Schlenker-Fischer (2011), kültürel “ötekiler”in ulusal kimliklere dahil edilmesinin, insanların “Avrupa” ile özdeşleşmesini etkileyebileceğini belirtir.

Çalışanların kültürel farklılıkları, kurumlarda kültürler arası yanlış anlamalara neden olabilir. Borrego (2012), kültürel yeterlilik üzerine yapılan araştırmaların, yöneticilerin ve çalışanların, kuruluşlarının kültürel açıdan çeşitlilik gösteren çalışanlarının farklı kültürel özelliklerini anlamalarının önemini gösterdiğini vurgular. Bu bağlamda, kültürel çeşitliliğin ele alınma biçimi, ulusal kimliğin belirli bir siyasi toplulukta nasıl inşa edildiğinin iyi bir göstergesidir.

Avrupa kimliği, Avrupa bütünleşmesi ve AB için en önemli destek kaynaklarından biridir. Fuchs ve arkadaşları (2011), Avrupa Birliği ile genel bir özdeşleşmenin, Avrupa vatandaşlarının belirli Avrupa politikalarını ve kurumsal örgütlenmeyi eleştirmelerini sağlarken aynı zamanda birleşik bir Avrupa Birliği hedefini desteklediğini belirtir. Bu nedenle, Avrupalıların siyasi topluluğunu sorgulamamakla birlikte, bu “eleştirel Avrupalılar”, AB’nin daha fazla demokratikleşmesini desteklemek için önemli aktörlerdir.

Uluslararası gelişmeler, kültürel çeşitlilik ile ilişkili sonuçları ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte özellikle küresel organizasyonlar ve evrensel düzenlemeler, kültürel çeşitlilik alanını güçlendirmektedir. Bu sürecin kamu yönetimi alanında yeni kamu yönetimi verimlilik boyutlu yaklaşımların, yine kültürel çeşitlilik çalışmalarında ortaya çıkan çeşitliliğin sağlayacağı faydaların dikkate alınarak yeni kamu yönetimi bakış açısı ile kamu yönetimi kavramlarının alanda çalışılması gerekmektedir. Aynı zamanda kamu yönetimi ve politikası alanında

küreselleşme ve küyerelleşme süreçlerinin farkındalığı ile yeni çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç olarak, küreselleşme ve küyerelleşme, kamu yönetiminde kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu süreçlerin etkili bir şekilde yönetilmesi, kültürel çeşitliliğin sürdürülebilirliği için kritik bir öneme sahiptir. Kamu yönetimi ve politikası alanında, küresel ve yerel dinamikleri dikkate alan, kültürel çeşitliliği teşvik eden ve koruyan yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bu yaklaşımlar, toplumun sosyal uyumunu ve barışını sağlamak için önemli bir temel oluşturacaktır.

Kaynaklar

- Agranoff, R., & McGuire, M. (2001). American federalism and the search for models of management. *Public Administration Review*, 61(6), 671-681.
- Agostino, D., & Arnaboldi, M. (2018). Performance measurement systems in public service networks. The what, who, and how of control. *Financial Accountability and Management*, 34(2), 103-116. doi: 10.1111/faam.12147
- Ahmed, T. (2015). The EU's relationship with minority rights. In E. Psychogiopoulou (Ed.), *Cultural governance and the European Union: Protecting and promoting cultural diversity in Europe* (pp. 177-191). UK: Palgrave Macmillan.
- Amiri, S., Moghimi, S. M., & Kazemi, M. (2010). Globalization and cultural diversity. *Journal of Cultural Studies*, 12(3), 45-60.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Ayisi, E. K., Bawole, J. N., & Yeboah-Assiamah, E. (2021). Democratising policy implementation in Africa: Lessons from Ghana's National Health Insurance Scheme. In G. Onyango (Ed.), *Routledge handbook of public policy in Africa* (pp. 327-337). New York: Routledge.
- Balta, S. (2025). A collective approach to Kafka's characteristic structure and spiritual atmosphere in his works. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(ISRIS 2025), 263-280. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1718307>
- Baracska, D. (2021). Teaching diversity, cultural competency, and globalization to American public affairs students: Integrating comparative approaches to public administration and policy. *Teaching Public Administration*, 39(3), 287-317.
- Baraldi, C. (2006). New forms of intercultural communication in a globalized world. *International Communication Gazette*, 68(1), 53-69.
- Beukelaer, D.C., & Pykkönen, M. (2015). Introduction: UNESCO's "Diversity Convention"—Ten Years on. In *Globalization, Culture, and Development: The UNESCO Convention on Cultural Diversity* (pp. 1-10). London: Palgrave Macmillan UK. doi: 10.1057/9781137397638_1
- Bogdandy, A. (2007). The European Union as a Human Rights Organization? *Human Rights and the Core of the European Union. Common Market Law Review*, 37(6), 1307-1338.
- Borrego, M. (2012). Globalization and cultural diversity. In M. Thomas & K. Inkson (Eds.), *Cultural intelligence: People skills for global business* (pp. 355-370). UK: Palgrave Macmillan.
- Brach, C., & Fraser, I. (2000). Can cultural competency reduce racial and ethnic health disparities? A review and conceptual model. *Medical Care Research and Review*, 57(1_suppl), 181-217.
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Stone, M. M. (2006). The design and implementation of cross-sector collaborations: Propositions from the literature. *Public Administration Review*, 66(1), 44-55.
- Burri, M. (2009). The protection and promotion of cultural diversity at the international level (NCCR Trade Regulation Working Paper No. 2009/10). In L. B. Kerwin (Ed.), *Cultural diversity: Issues, challenges and perspectives*. Nova Science Publishing. <https://ssrn.com/abstract=1370440>
- Burri, M. (2013). The UNESCO Convention on Cultural Diversity: An appraisal five years after its entry into force. *International Journal of Cultural Property*, 20(4), 357-380.

- Burri, M. (2015). The European Union, the World Trade Organization and cultural diversity. In E. Psychogiopoulou (Ed.), *Cultural governance and the European Union: Protecting and promoting cultural diversity in Europe* (pp. 195-209). UK: Palgrave Macmillan.
- Carothers, T. (2005). Democracy in low gear. *The Wilson Quarterly*, 29(1), 89-90.
- Chandler, D., & Munday, R. (2020). Glocalization. In *A dictionary of media and communication*. Oxford University Press. Retrieved 18 Jun. 2024, from <https://www-oxfordreference-com.proxy.library.carleton.ca/view/10.1093/acref/9780198841838.001.0001/acref-9780198841838-e-1123>.
- Chang, H. (2007). Autoethnography: Raising cultural consciousness of self and others. Walford, G. (Ed.). In *Methodological developments in ethnography* (pp. 207-221). Emerald Group Publishing Limited.
- Chu, M., & Pau, P. W. M. (2020). Regulation in China. In X. Zang & H. S. Chan (Eds.), *Handbook of public policy and public administration in China* (pp. 136-150). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Ltd.
- Collinson, S. (2016). Public policies towards immigrant minorities in Western Europe. In C. Young (Ed.), *Ethnic diversity and public policy: A comparative inquiry* (pp. 153-191). New York: Springer.
- Cossani, M. C. V. (2023). Concept and experience of decentralization in Latin America. In A. Farazmand (Ed.), *Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance* (pp. 2303-2310). Switzerland: Springer Nature.
- Crenson, M. A., & Ginsberg, B. A. (2002). *Downsizing democracy: How America sidelined its citizens and privatized its public*. Baltimore: The John Hopkins University Press.
- Dai, X., & Weng, J. (2016). The global perspective to intercultural communication: A review and commentary. *Journal of Multicultural Discourses*, 11(2), 229-235.
- d'Andrade, R. G. (1984). Cultural meaning systems. In R. A. Shweder & R. A. Le Vine (Eds.), *Cultural theory: Essays on mind, self and emotion* (pp. 88-119). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Decastri, M., & Buonocore, F. (2020). Organizing public administration. Decastri, M., Battini, S., Buonocore, F., & Gagliarducci, F. (Eds.). In *Organizational development in public administration: The Italian way* (pp. 3-36). UK: Palgrave MacMillan.
- Delanty, G. (2009). *The cosmopolitan imagination: The renewal of critical social theory*. New York: Cambridge University Press.
- Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public Administration Review*, 60(6), 549-559.
- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). New public management is dead—Long live digital-era governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 467-494.
- Foldy, E. G. (2004). Learning from diversity: A theoretical exploration. *Public Administration Review*, 64(5), 529-538.
- Fuchs, D., Klingemann, H. D., & Schlenker-Fischer, A. (2011). Cultural diversity, European identity and the legitimacy of the EU: Summary and discussion. In D. Fuchs & H. D. Klingemann (Eds.), *Cultural diversity, European identity and the legitimacy of the EU* (pp. 247-262). Glos: Edward Elgar Publishing Limited.
- Gamsakhurdia, V. (2022). Intercultural communication and identity transformation. *Journal of Multicultural Discourses*, 17(1), 75-90.
- Goldsmith, S., & Eggers, W. D. (2005). *Governing by network: The new shape of the public sector*. Bloomsbury Publishing USA.
- Graber, C. (2006). The New Unesco Convention on Cultural Diversity: A Counterbalance to the WTO?. OUP: *Journal of International Economic Law*. doi: 10.1093/jiel/jgl018
- Gundara, J., & Jones, C. (2016). Ethnic diversity and public policy: The role of education. In C. Young (Ed.), *Ethnic diversity and public policy: A comparative inquiry* (pp. 108-132). New York: Springer.

- Hanania, L. R. (2014). Cultural diversity in international law: the effectiveness of the UNESCO convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions. Routledge. doi: 10.1163/ej.9789004164543.1-760.38
- Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. Thousands Oak, California: London: Sage Publications.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? Public Administration, 69(1), 3-19.
- Irion, K., & Valcke, P. (2015). Cultural diversity in the digital age: EU competences, policies and regulations for diverse audiovisual and online content. In E. Psychogiopoulou (Ed.), Cultural governance and the European Union: Protecting and promoting cultural diversity in Europe (pp. 75-90). UK: Palgrave Macmillan.
- Kandyla, A. (2015). The Creative Europe Programme: Policy-making dynamics and outcomes. In E. Psychogiopoulou (Ed.), Cultural governance and the European Union: Protecting and promoting cultural diversity in Europe (pp. 49-60). UK: Palgrave Macmillan.
- Kluckhohn, C. (1951). Values and Value-Orientations In The Theory of Action: An Exploration In Definition and Classification. In T. Parsons & E. Shils (Ed.), Toward a General Theory of Action (pp. 388-433). Cambridge, MA and London, England: Harvard University Press. doi: 10.4159/harvard.9780674863507.c8
- Kooiman, J. (2003). Governing as governance. London: London: Sage Publications.
- Kraus, P. (2006). Legitimacy, democracy and diversity in the European Union. International Journal on Multicultural Societies, 8(2), 203-244.
- Lam, W. F., & Li, W. (2020). Network structure and collaborative innovation processes—A comparative analysis of two elderly service networks in Shanghai. In X. Zang & H. S. Chan (Eds.), Handbook of public policy and public administration in China (pp. 305-324). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Ltd.
- Lock, T. (2019). Rights and principles in the EU Charter of Fundamental Rights. Common Market Law Review, 56(5), 1201-1226.
- McLaren, L. M. (2002). Public support for the European Union: Cost/benefit analysis or perceived cultural threat? The Journal of Politics, 64(2), 551-566.
- Mergel, I. (2016). Agile innovation management in government: A research agenda. Government Information Quarterly, 33(3), 516-523.
- Mitchell, C. E. (2012). Cultural and social diversity in the United States: A compelling national interest. In G. Tchibozo (Ed.), Cultural and social diversity and the transition from education to work (pp. 21-35). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Morawska, E. (2014). Glocalization effects of immigrants' activities on the host society: An exploration of a neglected theme. In A. S. Krossa (Ed.), European glocalization in global context (pp. 103-128). London: Palgrave Macmillan UK.
- Morijn, J. (2015). The EU Charter of Fundamental Rights and cultural diversity in the EU. In E. Psychogiopoulou (Ed.), Cultural governance and the European Union: Protecting and promoting cultural diversity in Europe (pp. 151-164). UK: Palgrave Macmillan.
- Neamtu, B. (2020). In search of a better understanding of cultural diversity in European public administration research and practice, with a focus on religion and language. In W. Jann & G. Bouckaert (Eds.), European perspectives for public administration: The way forward (pp. 225-246). Leuven: Leuven University Press. doi:10.1353/book.72918.
- Nielsen, J. S. (1995). Muslims in Western Europe. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector. Addison-Wesley.
- Park, S. (2022). The ambivalence in the ambiguity of UNESCO's cultural policy remit: a structural description of the Common Heritage of Mankind in the Cultural Diversity Convention. International Journal of Cultural Policy, 29(6), 701-715. doi: 10.1080/10286632.2022.2107637
- Peters, B. G. (2021). Advanced introduction to public policy. Glos: Edward Elgar Publishing.

- Polymenopoulou, E. (2021). "Cultural Diversity" from the Perspective of Human Rights, Media, and Trade Law: Cross-Fertilization or Conflict?. *Santander Art and Culture Law Review*, 7(2), 123-148. doi: 10.4467/2450050xsnr.21.021.15266
- Pyykkönen, M. (2012). UNESCO and cultural diversity: democratisation, commodification or governmentalisation of culture?. *International journal of cultural policy*, 18(5), 545-562. doi: 10.1080/10286632.2012.718914
- Rice, M. F. (2007). A post-modern cultural competency framework for public administration and public service delivery. *International Journal of Public Sector Management*, 20(7), 622-637.
- Rice, M. F. (2017). The Cultural Competency Continuum: A Public Administration Perspective. *Public Administration Review*, 77(5), 623-631.
- Robertson, R. (2004). The conceptual promise of glocalization: Commonality and diversity. *Artefact*. Retrieved 18 Jun. 2024, from: http://artefact.mi2.hr/_a04/lang_en/theory_robertson_en.htm.
- Robertson, R. (2014). *Globalization: Social theory and global culture*. London: Sage Publications.
- Rhodes, R. A. W. (1996). The new governance: governing without government. *Political studies*, 44(4), 652-667.
- Ruchet, O. (2011). Cultural diversity, European identity and legitimacy of the EU: A review of the debate. In D. Fuchs & H. D. Klingemann (Eds.), *Cultural diversity, European identity and the legitimacy of the EU* (pp. 3-26). UK: Edward Elgar Publishing.
- Schlenker-Fischer, A. (2011). Multiple identities and attitudes towards cultural diversity in Europe. In D. Fuchs & H. D. Klingemann (Eds.), *Cultural diversity, European identity and the legitimacy of the EU* (pp. 86-122). UK: Edward Elgar Publishing.
- Smith, R. C. (2015). The cultural logic of economic integration. *Cultural Governance and the European Union: Protecting and Promoting Cultural Diversity in Europe*, Psychogiopoulou, E. (Ed.). *Cultural Governance and the European Union: Protecting and Promoting Cultural Diversity in Europe* (pp.7-24). UK: Palgrave Macmillan.
- Skocpol, T. (2003). *Diminished democracy: From membership to management in American civic life*. Norman, OK: University of Oklahoma Press.
- Soulard, J., & Salazar, N. B. (2022). Glocalization and tourism experiences. In V. N. Roudometof & U. Dessì (Eds.), *Handbook of culture and glocalization* (pp. 123-137). UK:Edward Elgar Publishing.
- Taylor, E. W. (1994). *Intercultural Competency: A Transformative Learning Process*. *Adult Education Quarterly*, 44(3), 154-174.
- Tchibozo, G. (2012). Leveraging diversity to promote successful transition from education to work. In G. Tchibozo (Ed.), *Cultural and social diversity and the transition from education to work* (pp. 3-18). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Teisman, G. R., & Klijn, E. H. (2008). Complexity theory and public management: An introduction. *Public Management Review*, 10(3), 287-297.
- Thomann, E. (2019). *Customized implementation of European Union food safety policy*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Tosun, J., Koos, S., & Shore, J. (2016). Co-governing common goods: Interaction patterns of private and public actors. *Policy and Society*, 35(1), 1-12. doi: 10.1016/j.polsoc.2016.01.002
- UNESCO. (2005). *Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions*, Paris: UNESCO.
- Vega, C. (2002). Universal Declaration on Cultural Diversity. *Media Asia*, 29(1), 50 - 53. doi: 10.1080/01296612.2002.11726663
- Verkuyten, M. (2013). *Identity and cultural diversity: What social psychology can teach us*. London: Routledge.
- Verma, M. (2016). Role of the State in Partnerships with the Private Sector. *Journal of Development Policy and Practice*, 1(1), 53-70. doi: 10.1177/2455133315613229
- Vertovec, S. (2009). "Conceiving and researching diversity." Göttingen: MaxPlanck-Institute Working Paper 09-01.

- Yuen-Tsang, A., Ku, B. H., Abdiraiymova, G., Han, I. Y., Khoury-Kassabri, M., Nguyen, L., ... & Strier, R. (2022). Partnership in social work education along the new silk road: Towards a transformative cultural inclusion model. In *Remaking social work for the new global era* (pp. 91-113). Cham: Springer International Publishing.
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organizations*. New York: Free Press.
- Wolf, K. D. (2006). Private Actors and the Legitimacy of Governance Beyond the State: Conceptual Outlines and Empirical Explorations 1. In *Governance and democracy* (pp. 200-227). Routledge.
- Wrench, J. (2007). The development of diversity management in Europe: convergence or constraints?. paper to the First International Diversity Summer School, University of Vienna. Retrieved 18 Jun. 2024, from https://www.termnet.org/downloads/english/events/JWrench_Mon.pdf.

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Cultural Diversity in Immigrant Societies from an International Perspective: Globalisation and Glocalisation

Cultural diversity has become a central issue in contemporary societies, particularly in contexts shaped by migration, globalisation, and glocalisation. This article investigates how cultural diversity is conceptualised and managed within immigrant-receiving societies, emphasising the dual forces of globalisation and glocalisation. Globalisation fosters intensified economic, social, and cultural exchanges across borders, creating opportunities for intercultural dialogue but also posing challenges to the survival of local traditions. In contrast, glocalisation provides a framework for reconciling global influences with local identities, enabling cultural diversity to flourish through mutual enrichment rather than homogenisation.

The study highlights the theoretical foundations of cultural diversity, drawing on perspectives from anthropology, sociology, and public administration. It discusses how cultural identity is shaped by shared values, norms, and practices, while also being influenced by power relations and social inequalities. The article underscores that cultural diversity is not merely a descriptive reality but also a normative principle that requires institutional recognition and policy support.

International organisations play a pivotal role in this regard. UNESCO's 2005 Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions is examined as a landmark instrument that frames cultural diversity as a global public good and a human right. Similarly, the European Union's cultural policies are analysed as mechanisms to promote intercultural dialogue, social cohesion, and democratic legitimacy within a supranational governance framework. These initiatives demonstrate how cultural diversity has been institutionalised as both a policy objective and a normative value in international governance.

The article also situates cultural diversity within the evolution of public administration. Traditional bureaucratic models, while effective in ensuring order and stability, often lacked the flexibility to address the needs of diverse populations. The emergence of New Public Management (NPM) introduced principles of efficiency, accountability, and customer orientation, which reshaped the delivery of public services. More recently, governance approaches have emphasised participation, collaboration, and transparency, creating opportunities for culturally responsive public administration. In this context, cultural competence has emerged as a critical capacity for public institutions, enabling them to design and implement policies that reflect the needs of diverse communities.

The analysis further explores how cultural diversity intersects with issues of legitimacy, democracy, and social equity. By incorporating cultural perspectives into policy-making, public administration can enhance inclusiveness and foster trust between institutions and citizens. This is particularly relevant in multicultural societies where migration and demographic change challenge traditional notions of national identity. The article argues that recognising and managing cultural diversity is essential not only for social harmony but also for the resilience and adaptability of democratic governance.

In conclusion, the study demonstrates that globalisation and glocalisation are not opposing forces but complementary processes that shape cultural diversity in complex ways. Public administration, through innovative governance models and international cooperation, has a crucial role in safeguarding cultural diversity as a cornerstone of social cohesion and democratic legitimacy. The findings suggest that future research and policy should focus on integrating cultural diversity into the core of public governance, ensuring that global and local dynamics are balanced to promote equity, inclusion, and sustainable development.